

Η ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΤΟΥ 82 ΓΚΠΔ ΣΤΟ ΔΕΕ

Αποφάσεις

C-300/21 - Österreichische Post, **C-340/21** - Natsionalna agentsia za prihodite,
C-456/22 - Gemeinde Ummendorf, **C-667/21** - Krankenversicherung Nordrhein,
C-687/21 - MediaMarktSaturn, **C-741/21** - juris, **C-182/22 & C-189/22** - Scalable
Capital, **C-590/22** - PS, **C-507/23** - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Περιεχόμενα

Η ερμηνεία της έννοιας και του περιεχομένου των όρων του 82 ΓΚΠΔ.....	2
Η αντισταθμιστική λειτουργία του 82 ΓΚΠΔ και η σχέση του με τα τιμωρητικά άρθρα 83-84.....	3
Η παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ δεν θεμελιώνει αφ' εαυτής δικαίωμα αποζημίωσης.....	8
Η παράβαση διατάξεων που απονέμουν δικαιώματα στο υποκείμενο δεν αρκεί αφ' εαυτής για τη διαπίστωση μη υλικής ζημίας.....	11
Το υποκείμενο υποχρεούται να αποδείξει πως οι συνέπειες από την παράβαση συνιστούν μη υλική ζημία.....	14
Το υποκείμενο δεν υποχρεούται να αποδείξει πως υπέστη αδικαιολόγητη προσβολή του εννόμου συμφέροντος.....	18
Ο φόβος για κατάχρηση των δεδομένων ως μη υλική ζημία.....	18
Η δημοσίευση δεδομένων στο διαδίκτυο ως μη υλική ζημία.....	25
Το ελάχιστο όριο βαρύτητας της ζημίας.....	25
Ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να αποδείξει την καταλληλότητα των ληφθέντων μέτρων.....	29
Η δικαστική πραγματογνωμοσύνη, ως αποδεικτικό μέσο για την καταλληλότητα των ληφθέντων μέτρων.....	32
Η εκτίμηση της καταλληλότητας των ληφθέντων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων.....	35
Η εξέταση των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων στη δίκη της αποζημίωσης.....	42
Η προϋπόθεση υπαιτιότητας για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης.....	45
Απαλλαγή από ευθύνη εναγομένου λόγω σφάλματος υπαλλήλου.....	48
Απαλλαγή από ευθύνη λόγω πρόκλησης ζημίας από τρίτους (βλ. χάκερς).....	51
Η κατάχρηση ταυτότητας ως προϋπόθεση για αποζημίωση.....	53
Αποζημίωση πλήρης, ουσιαστική και όχι τιμωρητική.....	56
Η εφαρμογή των εσωτερικών κανόνων του κράτους μέλους για τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης.....	57

Η σοβαρότητα της παράβασης και ο βαθμός υπαιτιότητας σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης.....	60
Η πρόθεση της τέλεσης της παράβασης σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης.....	63
Οι προθέσεις και τα κίνητρα του υπευθύνου επεξεργασίας σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης.....	64
Η εκτίμηση της σχέσης της ζημίας με τη σωματική βλάβη σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης.....	67
Η εκτίμηση της παράβασης εθνικών διατάξεων σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης.....	69
Η εφαρμογή των κριτηρίων επιβολής διοικητικών προστίμων στον υπολογισμό της αποζημίωσης.....	71
Το ύψος της αποζημίωσης καθορίζεται από τη ζημία και όχι από τον αριθμό των παραβάσεων.....	75
Η δυνατότητα επιδίκασης ελάχιστης (συμβολικής) αποζημίωσης	76
Η έκφραση συγγνώμης ως προσήκουσα αποκατάσταση μη υλικής ζημίας.....	78

Η ερμηνεία της έννοιας και του περιεχομένου των όρων του 82 ΓΚΠΔ

● 29. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, **μια διάταξη του δικαίου της Ένωσης η οποία δεν παραπέμπει ρητώς στο δίκαιο των κρατών μελών** για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της **πρέπει κατά κανόνα να ερμηνεύεται, σε όλη την Ένωση, αυτοτελώς και ομοιόμορφα** [αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2021, *Latvijas Republikas Saeima (Βαθμοί ποινής)*, C-439/19, EU:C:2021:504, σκέψη 81, και της 10ης Φεβρουαρίου 2022, *ShareWood Switzerland*, C-595/20, EU:C:2022:86, σκέψη 21], λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, του γράμματος της οικείας διατάξεως και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Απριλίου 2021, *The North of England P & I Association*, C-786/19, EU:C:2021:276, σκέψη 48, και της 10ης Ιουνίου 2021, *KRONE – Verlag*, C-65/20, EU:C:2021:471, σκέψη 25).¹

30. Εν προκειμένω, **ο ΓΚΠΔ δεν παραπέμπει στο δίκαιο των κρατών μελών όσον αφορά την έννοια και το περιεχόμενο των όρων του άρθρου του 82**, ιδίως όσον αφορά τις έννοιες «υλική ή μη υλική ζημία» και «αποζημίωση [...] για τη ζημία

¹ Επίσης C-340/21 - *Natsionalna agentsia za prihodite*, σκ. 23

που υπέστη». Επομένως, οι όροι αυτοί πρέπει να θεωρηθούν, για τους σκοπούς της εφαρμογής του ΓΚΠΔ, **ως αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης**, οι οποίες **πρέπει να ερμηνεύονται ομοιόμορφα** σε όλα τα κράτη μέλη. [C-300/21 - Österreichische Post]

- 15. Δεδομένου ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν περιέχει καμία παραπομπή στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών, η έννοια της «μη υλικής ζημίας», κατά τη διάταξη αυτή, πρέπει να ορίζεται κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο ο οποίος να προσιδιάζει στο δίκαιο της Ένωσης [πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 30 και 44].² [C-456/22 - Gemeinde Ummendorf]

Η αντισταθμιστική λειτουργία του 82 ΓΚΠΔ και η σχέση του με τα τιμωρητικά άρθρα 83-84

- 38. Η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ επιρρωννύεται επίσης από τη σύγκριση με άλλες διατάξεις που περιλαμβάνονται και αυτές στο κεφάλαιο VIII του ΓΚΠΔ, το οποίο διέπει, μεταξύ άλλων, **τα διάφορα μέσα παροχής έννομης προστασίας** σχετικά με τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων σε περίπτωση επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, η οποία φέρεται να αντιβαίνει στις διατάξεις του ΓΚΠΔ.

39. Συναφώς, επισημαίνεται ότι τα άρθρα 77 και 78 του ΓΚΠΔ, τα οποία περιλαμβάνονται στο εν λόγω κεφάλαιο, **προβλέπουν μέσα έννομης προστασίας ενώπιον ή κατά εποπτικής αρχής**, σε περίπτωση προβαλλόμενης παραβάσεως του ΓΚΠΔ, **χωρίς να αναφέρεται ότι το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει υποστεί «ζημία»** για να μπορεί να ασκήσει τα συγκεκριμένα μέσα έννομης προστασίας, αντιθέτως προς τη διατύπωση την οποία χρησιμοποιεί το εν λόγω άρθρο 82 όσον αφορά τις αγωγές αποζημιώσεως. Η διαφορετική αυτή διατύπωση

² Επίσης C-687/21 – MediaMarktSaturn, σκ. 64

είναι ενδεικτική της σημασίας του κριτηρίου της «ζημίας» και, επομένως, του διακριτού χαρακτήρα του σε σχέση με το κριτήριο της «παραβάσεως», για τους σκοπούς των αγωγών αποζημιώσεως που στηρίζονται στον ΓΚΠΔ.

40. Ομοίως, τα άρθρα 83 και 84 του ΓΚΠΔ, τα οποία επιτρέπουν την επιβολή διοικητικών προστίμων καθώς και άλλων κυρώσεων, **έχουν ουσιαστικά τιμωρητικό σκοπό και δεν εξαρτώνται από την ύπαρξη ατομικής ζημίας**. Η σχέση μεταξύ των κανόνων του άρθρου 82 και των κανόνων των άρθρων 83 και 84 καταδεικνύει **ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών διατάξεων, αλλά και συμπληρωματικότητα**, όσον αφορά την ενθάρρυνση για την τήρηση του ΓΚΠΔ, με την επισήμανση ότι το δικαίωμα κάθε προσώπου να ζητήσει αποκατάσταση ζημίας ενισχύει την αποτελεσματικότητα των κανόνων προστασίας του ΓΚΠΔ και δύναται να αποθαρρύνει την επανάληψη παράνομων συμπεριφορών. [[C-300/21 - Österreichische Post](#)]

● 80. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπει η διάταξη αυτή επιτελεί όχι μόνον αντισταθμιστική, αλλά και αποτρεπτική ή τιμωρητική λειτουργία και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, αν η λειτουργία αυτή πρέπει ενδεχομένως να λαμβάνεται υπόψη κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για χρηματική ικανοποίηση λόγω μη υλικής ζημίας βάσει της εν λόγω διάταξης.

[...]

85. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ δεν επιτελεί τιμωρητική αλλά αντισταθμιστική λειτουργία, αντιθέτως προς άλλες διατάξεις του κανονισμού αυτού οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης στο κεφάλαιο VIII αυτού, ήτοι **στα άρθρα 83 και 84, τα οποία έχουν κατ' ουσίαν τιμωρητικό σκοπό**, δεδομένου ότι επιτρέπουν, αντιστοίχως, την επιβολή διοικητικών προστίμων καθώς και άλλων κυρώσεων. Η σχέση μεταξύ των κανόνων του άρθρου 82 και των κανόνων των άρθρων 83 και 84 καταδεικνύει ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο αυτών

κατηγοριών διατάξεων, αλλά και συμπληρωματικότητα, όσον αφορά την ενθάρρυνση για την τήρηση του ΓΚΠΔ, με την επισήμανση ότι το δικαίωμα κάθε προσώπου να ζητήσει αποκατάσταση ζημίας ενισχύει την αποτελεσματικότητα των κανόνων προστασίας του ΓΚΠΔ και δύναται να αποθαρρύνει την επανάληψη παράνομων συμπεριφορών [πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 38 και 40].³

86. Δεδομένου ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν επιτελεί αποτρεπτική, ή ακόμη και τιμωρητική, λειτουργία, όπως αυτή την οποία εξετάζει το αιτούν δικαστήριο, η σοβαρότητα της παράβασης του κανονισμού η οποία προκάλεσε την οικεία ζημία δεν μπορεί να επηρεάσει το ύψος της αποζημίωσης που επιδικάζεται δυνάμει της διάταξης αυτής, ακόμη και όταν δεν πρόκειται για υλική αλλά για μη υλική ζημία. Επομένως, το ποσό αυτό δεν μπορεί να καθοριστεί σε επίπεδο που υπερβαίνει την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας.

87. Κατά συνέπεια, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπει η διάταξη αυτή επιτελεί αντισταθμιστική λειτουργία, καθόσον η χρηματική αποζημίωση βάσει της εν λόγω διάταξης πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της συγκεκριμένης ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του κανονισμού, και όχι αποτρεπτική ή τιμωρητική λειτουργία. [[C-667/21 - Krankenversicherung Nordrhein](#)]

● 46. Με το έβδομο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπει η διάταξη αυτή, ιδίως σε περίπτωση μη υλικής ζημίας, επιτελεί τιμωρητική λειτουργία.

³ Επίσης C-687/21 – MediaMarktSaturn, σκ. 47, C-741/21 – juris, σκ. 59, C-182/22 – Scalable Capital, σκ. 22

47. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ **δεν επιτελεί τιμωρητική, αλλά αντισταθμιστική λειτουργία**, αντιθέτως προς άλλες διατάξεις του κανονισμού αυτού οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης στο κεφάλαιο VIII αυτού, ήτοι στα άρθρα 83 και 84, τα οποία έχουν κατ' ουσίαν τιμωρητικό σκοπό, δεδομένου ότι επιτρέπουν αντιστοίχως την επιβολή διοικητικών προστίμων και άλλων κυρώσεων. Η σχέση μεταξύ των κανόνων του άρθρου 82 και των κανόνων των άρθρων 83 και 84 καταδεικνύει ότι μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών διατάξεων υπάρχει τόσο διαφορά όσο και συμπληρωματικότητα όσον αφορά την ενθάρρυνση για την τήρηση του ΓΚΠΔ, καθώς επισημαίνεται ότι το δικαίωμα κάθε προσώπου να ζητήσει αποκατάσταση ζημίας ενισχύει την αποτελεσματικότητα των κανόνων προστασίας του ΓΚΠΔ και δύναται να αποθαρρύνει την επανάληψη παράνομων συμπεριφορών [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 38 και 40, και της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψη 85].

48. Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, δεδομένου ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν επιτελεί αποτρεπτική, ή και τιμωρητική, αλλά αντισταθμιστική λειτουργία, η βαρύτητα της παράβασης του κανονισμού η οποία προκάλεσε τη ζημία δεν μπορεί να επηρεάσει το ύψος της αποζημίωσης που επιδικάζεται δυνάμει της διάταξης αυτής, ακόμη και όταν δεν πρόκειται για υλική αλλά για μη υλική ζημία, με αποτέλεσμα το ποσό αυτό να μην μπορεί να καθοριστεί σε επίπεδο που υπερβαίνει την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψεις 86 και 87).

49. Από τα προεκτεθέντα συνάγεται ότι δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί το Δικαστήριο επί της προβαλλόμενης από το αιτούν δικαστήριο σχέσης μεταξύ του σκοπού του δικαιώματος αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, και της τιμωρητικής λειτουργίας μιας συμβατικής ποινικής ρήτρας.

50. Κατά συνέπεια, στο έβδομο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται από τη διάταξη αυτή, ιδίως σε περίπτωση μη υλικής ζημίας, έχει αντισταθμιστική λειτουργία, καθόσον η στηριζόμενη στη διάταξη αυτή χρηματική αποζημίωση πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε συγκεκριμένα από το γεγονός της παράβασης του κανονισμού αυτού, και όχι χαρακτήρα ποινής. [C-687/21 – MediaMarktSaturn]

● 22. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ δεν επιτελεί τιμωρητική, αλλά αντισταθμιστική λειτουργία, αντιθέτως προς άλλες διατάξεις του κανονισμού αυτού οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης στο κεφάλαιο VIII του κανονισμού, ήτοι στα άρθρα 83 και 84, τα οποία έχουν κατ' ουσίαν τιμωρητικό σκοπό, δεδομένου ότι επιτρέπουν αντιστοίχως την επιβολή διοικητικών προστίμων και άλλων κυρώσεων. Η σχέση μεταξύ των κανόνων του άρθρου 82 και των κανόνων των άρθρων 83 και 84 καταδεικνύει ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών διατάξεων, αλλά και συμπληρωματικότητα, όσον αφορά την ενθάρρυνση της τήρησης του ΓΚΠΔ, με την επισήμανση ότι το δικαίωμα κάθε προσώπου να ζητήσει την καταβολή αποζημίωσης ενισχύει την αποτελεσματικότητα των κανόνων προστασίας του ΓΚΠΔ και δύναται να αποθαρρύνει την επανάληψη παράνομων συμπεριφορών [βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 38 και 40, και της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 59].

23. Κατά συνέπεια, το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στη διάταξη αυτή, ιδίως όσον αφορά την περίπτωση μη υλικής ζημίας, **επιτελεί αποκλειστικώς αντισταθμιστική λειτουργία**, καθόσον η στηριζόμενη στη διάταξη αυτή χρηματική αποζημίωση πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε συγκεκριμένα από το γεγονός της παράβασης του κανονισμού αυτού, και όχι αποτρεπτική ή τιμωρητική λειτουργία [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023,

Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 57 και 58, και της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 61].

24. Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα και στο πρώτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το προβλεπόμενο στη διάταξη αυτή δικαίωμα αποζημίωσης επιτελεί αποκλειστικώς αντισταθμιστική λειτουργία, καθόσον η στηριζόμενη στην εν λόγω διάταξη χρηματική αποζημίωση πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας. [[C-182/22 - Scalable Capital](#)]

Η παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ δεν θεμελιώνει αφ' εαυτής δικαίωμα αποζημίωσης

● 32. Αφενός, από το γράμμα της διατάξεως προκύπτει σαφώς ότι η ύπαρξη «ζημίας» την οποία «υπέστη» ένα πρόσωπο συνιστά μία από τις προϋποθέσεις του προβλεπόμενου στην εν λόγω διάταξη δικαιώματος αποζημιώσεως, όπως ακριβώς και η ύπαρξη παραβάσεως του ΓΚΠΔ και αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και της παραβάσεως, δεδομένου ότι οι τρεις αυτές προϋποθέσεις είναι σωρευτικές.⁴

33. Ως εκ τούτου, **δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι κάθε «παράβαση» των διατάξεων του ΓΚΠΔ θεμελιώνει αφ' εαυτής το εν λόγω δικαίωμα αποζημιώσεως** υπέρ του υποκειμένου των δεδομένων, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 1, του ΓΚΠΔ. Μια τέτοια ερμηνεία θα αντέβαινε στο γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ.⁵

34. Αφετέρου, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η χωριστή μνεία της «ζημίας» και της «παραβάσεως», στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, θα ήταν περιττή αν ο

⁴ Επίσης C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite, σκ. 77, C-667/21 - Krankenversicherung Nordrhein, σκ. 82

⁵ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 22

νομοθέτης της Ένωσης είχε κρίνει ότι τυχόν παράβαση των διατάξεων του κανονισμού μπορεί να αρκεί, αφ' εαυτής και σε κάθε περίπτωση, προς θεμελίωση δικαιώματος αποζημιώσεως.⁶

35. Κατά δεύτερον, η ανωτέρω γραμματική ερμηνεία επιρρωννύεται από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η συγκεκριμένη διάταξη.

36. Πράγματι, το άρθρο 82, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ, το οποίο **διευκρινίζει το καθεστώς ευθύνης** το οποίο καθιερώνεται κατ' αρχήν στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, **επαναλαμβάνει τις τρεις αναγκαίες προϋποθέσεις** για τη γένεση του δικαιώματος αποζημιώσεως, ήτοι την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται κατά παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ, ζημία την οποία υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων, καθώς και αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της εν λόγω παράνομης επεξεργασίας και της ζημίας.

37. Επιπλέον, οι διευκρινίσεις που παρέχονται με τις αιτιολογικές σκέψεις 75, 85 και 146 του ΓΚΠΔ ενισχύουν την ανωτέρω ερμηνεία. Αφενός, η εν λόγω αιτιολογική σκέψη 146, η οποία αφορά ειδικώς το δικαίωμα αποζημιώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, αναφέρεται, στην πρώτη περίοδο, στη «ζημία την οποία υφίσταται ένα πρόσωπο ως αποτέλεσμα επεξεργασίας κατά παράβαση [εν λόγω] κανονισμού». Αφετέρου, οι εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις 75 και 85 αναφέρουν, αντιστοίχως, ότι «[ο]ι κίνδυνοι [...] είναι δυνατόν να προκύπτουν από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε [...] βλάβη» και ότι η «παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί [...] να έχει ως αποτέλεσμα [...] βλάβη». Από τα ανωτέρω προκύπτει, πρώτον, ότι η επέλευση ζημίας στο πλαίσιο μιας τέτοιας επεξεργασίας είναι απλώς δυνητική, δεύτερον, ότι η παράβαση του ΓΚΠΔ δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ζημία και, τρίτον, ότι πρέπει να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της επίμαχης παραβάσεως και της ζημίας που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων προκειμένου να θεμελιωθεί δικαίωμα αποζημιώσεως. [C-300/21 - Österreichische Post]

⁶ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 22

● 77. Το Δικαστήριο έχει επισημάνει συναφώς ότι από το γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ προκύπτει σαφώς ότι η ύπαρξη «ζημίας» την οποία «υπέστη» ένα πρόσωπο συνιστά μία από τις προϋποθέσεις του προβλεπόμενου στην εν λόγω διάταξη δικαιώματος αποζημίωσης, όπως ακριβώς και η ύπαρξη παράβασης του κανονισμού αυτού και αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και της παράβασης, δεδομένου ότι οι τρεις αυτές προϋποθέσεις είναι σωρευτικές [απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 32]. [[C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite](#)]

● 14. Όπως έχει υπογραμμίσει το Δικαστήριο, από το γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι η ύπαρξη «ζημίας» την οποία «υπέστη» ένα πρόσωπο συνιστά μία από τις προϋποθέσεις του προβλεπόμενου στην εν λόγω διάταξη δικαιώματος αποζημίωσης, όπως ακριβώς και η ύπαρξη παραβάσεως του ΓΚΠΔ και αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και της παραβάσεως, δεδομένου ότι οι τρεις αυτές προϋποθέσεις είναι σωρευτικές [αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 32 , και, με σημερινή ημερομηνία, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, σκέψη 77]. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω τρεις προϋποθέσεις είναι αναγκαίες και επαρκείς για τη θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης, κατά την έννοια της ως άνω διάταξης. [[C-456/22 - Gemeinde Ummendorf](#)]

● 22. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι από το γράμμα της εν λόγω διατάξεως προκύπτει σαφώς ότι η ύπαρξη υλικής ή μη υλικής «ζημίας» την οποία «υπέστη» ένα πρόσωπο συνιστά μία από τις προϋποθέσεις του δικαιώματος αποζημίωσης που προβλέπεται στο εν λόγω άρθρο 82, παράγραφος 1, όπως και η παράβαση του εν λόγω κανονισμού και η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ ζημίας και παράβασης, οι τρεις δε αυτές προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 32 , και

της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 34]. [[C-590/22 – PS](#)]

● 27. Η ερμηνεία αυτή του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ ενισχύεται από τις αιτιολογικές σκέψεις 75, 85 και 146 του εν λόγω κανονισμού. Πράγματι, από τις εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις προκύπτει, πρώτον, ότι η επέλευση ζημίας στο πλαίσιο παράνομης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι απλώς δυνητική και όχι άνευ ετέρου συνέπεια μιας τέτοιας επεξεργασίας, δεύτερον, ότι η παράβαση του ΓΚΠΔ δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ζημία και, τρίτον, ότι πρέπει να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της επίμαχης παραβάσεως και της ζημίας που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων προκειμένου να θεμελιωθεί δικαίωμα αποζημιώσεως (πρβλ. απόφαση της 4 Μαΐου 2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 37).

28. Η εν λόγω ερμηνεία είναι επομένως ικανή να διασφαλίσει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως θεμελιώδες δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του Χάρτη, στο οποίο παραπέμπει η αιτιολογική σκέψη 1 του ΓΚΠΔ. [[C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs](#)]

Η παράβαση διατάξεων που απονέμουν δικαιώματα στο υποκείμενο δεν αρκεί αφ' εαυτής για τη διαπίστωση μη υλικής ζημίας

● 32. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η παράβαση διατάξεων του κανονισμού αυτού οι οποίες απονέμουν δικαιώματα στο υποκείμενο των δεδομένων **αρκεί αφ' εαυτής για τη διαπίστωση «μη υλικής ζημίας»**, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, **ανεξαρτήτως της σοβαρότητας της ζημίας** που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων.

33. Υπενθυμίζεται εκ προοιμίου ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ ορίζει ότι «[κ]άθε πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία ως αποτέλεσμα παραβίασης του παρόντος κανονισμού δικαιούται αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία για τη ζημία που υπέστη».

34. Το Δικαστήριο έχει ήδη ερμηνεύσει το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ υπό την έννοια ότι **η απλή παράβαση του κανονισμού αυτού δεν αρκεί για τη θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης**, δεδομένου ότι η ύπαρξη υλικής ή μη υλικής «ζημίας» την οποία «υπέστη» το πρόσωπο συνιστά μία από τις τρεις προϋποθέσεις του δικαιώματος αποζημίωσης που προβλέπεται στο εν λόγω άρθρο 82, παράγραφος 1, όπως και η παράβαση του εν λόγω κανονισμού και η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ ζημίας και παράβασης, προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2024, MediaMarktSaturn, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).⁷

35. Επομένως, το πρόσωπο που ζητεί αποκατάσταση μη υλικής ζημίας βάσει της διάταξης αυτής **οφείλει να αποδείξει** όχι μόνον την παράβαση των διατάξεων του κανονισμού, **αλλά και ότι η παράβαση αυτή του προκάλεσε τέτοια ζημία** (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2024, MediaMarktSaturn, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψεις 60 και 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).⁸

36. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ή πρακτική που εξαρτά την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, από την προϋπόθεση η ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων να υπερβαίνει ορισμένο βαθμό σοβαρότητας, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι το υποκείμενο των δεδομένων οφείλει, παρά ταύτα, να αποδείξει ότι η παράβαση του κανονισμού προκάλεσε σε αυτόν τη μη υλική ζημία (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2024, MediaMarktSaturn, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψεις 59 και 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37. **Ακόμη και αν η διάταξη του ΓΚΠΔ την οποία αφορά η παράβαση απονέμει δικαιώματα** στα φυσικά πρόσωπα, **η παράβαση αυτή δεν μπορεί αφ' εαυτής να θεωρηθεί «μη υλική ζημία»** κατά την έννοια του κανονισμού αυτού.

⁷ Επίσης C-182/22 - Scalable Capital, σκ. 41

⁸ Επίσης C-182/22 - Scalable Capital, σκ. 42, C-590/22 – PS, σκ. 25

38. Βεβαίως, από το άρθρο 79, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι κάθε υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά του υπευθύνου επεξεργασίας ή του ενδεχομένως εκτελούντος την επεξεργασία, εάν θεωρεί ότι «τα δικαιώματά του που απορρέουν από τον [εν λόγω] κανονισμό παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν κατά παράβαση του [εν λόγω] κανονισμού».

39. Ωστόσο, **η διάταξη αυτή παρέχει απλώς δικαίωμα προσφυγής** στο πρόσωπο που θεωρεί ότι εθίγησαν τα δικαιώματά που του απονέμει ο ΓΚΠΔ, χωρίς να το απαλλάσσει από την υποχρέωση που υπέχει, βάσει του άρθρου 82, παράγραφος 1, του κανονισμού, **να αποδείξει ότι υπέστη πράγματι υλική ή μη υλική ζημία**.

40. Κατά συνέπεια, **η παράβαση διατάξεων του ΓΚΠΔ που απονέμουν δικαιώματα** στο υποκείμενο των δεδομένων **δεν αρκεί αφ' εαυτής** για τη θεμελίωση ουσιαστικού δικαιώματος αποζημίωσης δυνάμει του κανονισμού αυτού, σύμφωνα με τον οποίο πρέπει να πληρούνται και οι άλλες δύο προϋποθέσεις θεμελίωσης του δικαιώματος αυτού που μνημονεύονται στη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης.

41. Εν προκειμένω, ο ενάγων της κύριας δίκης ζητεί, βάσει του ΓΚΠΔ, την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας, ήτοι της απώλειας ελέγχου επί των δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα που υποβλήθηκαν σε επεξεργασία παρά την αντίθεσή του, και υποστηρίζει ότι δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι η βλάβη αυτή υπερέβη ορισμένο βαθμό σοβαρότητας.

42. Συναφώς, επισημαίνεται ότι η αιτιολογική σκέψη 85 του ΓΚΠΔ μνημονεύει ρητώς την «απώλεια του ελέγχου» μεταξύ των ζημιών που μπορούν να προκληθούν από την παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η απώλεια του ελέγχου επί των δεδομένων αυτών ακόμη και για σύντομο χρονικό διάστημα μπορεί να αποτελέσει «μη υλική βλάβη», κατά την έννοια του άρθρου 82, παράγραφος 1, του κανονισμού, και να θεμελιώσει

δικαίωμα αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι το υποκείμενο των δεδομένων αποδεικνύει ότι υπέστη πράγματι τέτοια ζημία, όσο ασήμαντη και αν είναι αυτή (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2024, MediaMarktSaturn, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψη 66 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

43. Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η παράβαση διατάξεων του κανονισμού αυτού που απονέμουν δικαιώματα στο υποκείμενο των δεδομένων δεν αρκεί αφ' εαυτής για τη διαπίστωση «μη υλικής ζημίας», κατά την έννοια της διάταξης αυτής, ανεξαρτήτως της σοβαρότητας της ζημίας που υπέστη το πρόσωπο αυτό. [C-741/21 – juris]

● 26. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι, ακόμη και αν η διάταξη του ΓΚΠΔ την οποία αφορά η παράβαση απονέμει δικαιώματα στα φυσικά πρόσωπα, η παράβαση αυτή δεν μπορεί αφ' εαυτής να θεωρηθεί «μη υλική ζημία» κατά την έννοια του κανονισμού αυτού, και να θεμελιώσει συναφώς δικαίωμα αποζημίωσης, διότι ο εν λόγω κανονισμός απαιτεί να πληρούνται και οι άλλες δύο προϋποθέσεις που υπενθυμίζονται στο σημείο 24 της παρούσας απόφασης (πρβλ. απόφαση της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 40). [C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs]

Το υποκείμενο υποχρεούται να αποδείξει πως οι συνέπειες από την παράβαση συνιστούν μη υλική ζημία

● 50. Εντούτοις, η προκριθείσα ανωτέρω ερμηνεία δεν μπορεί να συνεπάγεται ότι το υποκείμενο δεδομένων εις βάρος του οποίου διαπράττεται παράβαση του ΓΚΠΔ η οποία είχε αρνητικές για το ίδιο συνέπειες απαλλάσσεται από **την υποχρέωση να αποδείξει ότι οι συνέπειες αυτές συνιστούν μη υλική ζημία**, κατά την έννοια του άρθρου 82 του κανονισμού. [C-300/21 - Österreichische Post]

● 84. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι το υποκείμενο δεδομένων εις βάρος του οποίου διαπράττεται παράβαση του ΓΚΠΔ η οποία είχε αρνητικές για το ίδιο συνέπειες υποχρεούται να αποδείξει ότι οι συνέπειες αυτές συνιστούν μη υλική ζημία, κατά

την έννοια του άρθρου 82 του κανονισμού [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 50].

85. Ειδικότερα, όταν ένα πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση επ' αυτής της βάσεως προβάλλει τον φόβο ότι τα προσωπικού χαρακτήρα δεδομένα του θα χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά στο μέλλον εξαιτίας της παραβίασης αυτής, το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο **οφείλει να εξακριβώνει αν ο φόβος αυτός μπορεί να θεωρηθεί βάσιμος**, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις και σε σχέση με το συγκεκριμένο πρόσωπο. [[C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite](#)]

● 21. Το υποκείμενο των δεδομένων εις βάρος του οποίου διαπράττεται παράβαση του ΓΚΠΔ η οποία είχε αρνητικές για το ίδιο συνέπειες **οφείλει, ωστόσο, να αποδείξει** ότι οι συνέπειες αυτές συνιστούν μη υλική ζημία, κατά την έννοια του άρθρου 82 του κανονισμού αυτού [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 50, και, με σημερινή ημερομηνία, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, σκέψη 84]. Πράγματι, **δεν αρκεί απλώς και μόνον η παράβαση** των διατάξεων του ανωτέρω κανονισμού προς θεμελίωση δικαιώματος αποζημιώσεως [απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 42].

22. Υπό τις συνθήκες αυτές, μολονότι ουδόλως αποκλείεται η δημοσίευση στο διαδίκτυο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η συνακόλουθη απώλεια του ελέγχου επ' αυτών για σύντομο χρονικό διάστημα να μπορούν να προκαλέσουν στα υποκείμενα των δεδομένων «μη υλική ζημία», κατά την έννοια του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, η οποία να παρέχει δικαίωμα αποζημίωσης, εντούτοις πρέπει επιπλέον τα εν λόγω πρόσωπα να αποδείξουν ότι υπέστησαν πράγματι τέτοια ζημία, όσο ελάχιστη και αν είναι.

23. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ

έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση ή πρακτική η οποία καθορίζει «ελάχιστο κατώτατο όριο» προκειμένου να διαγνωσθεί η ύπαρξη μη υλικής ζημίας που προκλήθηκε από παράβαση του κανονισμού. Το υποκείμενο των δεδομένων οφείλει να αποδείξει ότι οι συνέπειες της ως άνω παράβασης τις οποίες ισχυρίζεται ότι υπέστη συνιστούν ζημία η οποία διαφοροποιείται από την απλή παράβαση των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού. [C-456/22 - [Gemeinde Ummendorf](#)]

● 56. Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι ο αιτών αποζημίωση δυνάμει της διάταξης αυτής οφείλει να αποδείξει όχι μόνο την ύπαρξη παράβασης των διατάξεων του κανονισμού αυτού, αλλά και ότι η παράβαση αυτή προκάλεσε σ' αυτόν υλική ή μη υλική ζημία.

57. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, «[κ]άθε πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία ως αποτέλεσμα παραβίασης του παρόντος κανονισμού δικαιούται αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία για τη ζημία που υπέστη».

58. Από το γράμμα της εν λόγω διάταξης προκύπτει ότι **μόνη η παράβαση του ΓΚΠΔ δεν αρκεί προς θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης**. Ειδικότερα, η ύπαρξη «ζημίας» την οποία «υπέστη» ένα πρόσωπο συνιστά μία από τις προϋποθέσεις του προβλεπόμενου στο άρθρο 82, παράγραφος 1, δικαιώματος αποζημίωσης, όπως ακριβώς και η ύπαρξη παράβασης του κανονισμού αυτού και η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και της παράβασης, δεδομένου ότι οι τρεις αυτές προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 32 και 42, της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 77, της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψη 14, και της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψη 82].

59. Όσον αφορά, ειδικότερα, τις μη υλικές ζημιές, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ή πρακτική που εξαρτά την αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας, κατά την έννοια της ως άνω διάταξης, από την προϋπόθεση η ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων, όπως ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 1, του κανονισμού αυτού, να υπερβαίνει ορισμένο όριο ως προς τη βαρύτητά της [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 51, της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 78, και της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψη 16].

60. Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι το υποκείμενο των δεδομένων εις βάρος του οποίου διαπράττεται παράβαση του ΓΚΠΔ η οποία είχε αρνητικές για το ίδιο συνέπειες οφείλει, ωστόσο, να αποδείξει ότι οι συνέπειες αυτές συνιστούν μη υλική ζημία, κατά την έννοια του άρθρου 82 του κανονισμού αυτού, δεδομένου ότι δεν αρκεί μόνη η παράβαση των διατάξεων του ανωτέρω κανονισμού προς θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 42 και 50, της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 84, και της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψεις 21 και 23].

61. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση δυνάμει της διάταξης αυτής **υποχρεούται να αποδεικνύει όχι μόνον την παράβαση των διατάξεων του κανονισμού αυτού, αλλά και την υλική ή μη υλική ζημία που του προκάλεσε** η παράβαση αυτή. [C-687/21 – MediaMarktSaturn]

● 42. Επομένως, το πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση για μη υλική ζημία βάσει της διάταξης αυτής οφείλει να αποδείξει όχι μόνον την παράβαση των διατάξεων του

κανονισμού, αλλά και ότι η παράβαση αυτή του προκάλεσε τέτοια ζημία, η οποία δεν μπορεί, επομένως, να τεκμαίρεται απλώς από την ύπαρξη της παράβασης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 42 και 50, και της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 35]. [[C-182/22 - Scalable Capital](#)]

Το υποκείμενο δεν υποχρεούται να αποδείξει πως υπέστη αδικαιολόγητη προσβολή του εννόμου συμφέροντος

● 25. Δεδομένου ότι οι τρεις αυτές σωρευτικές προϋποθέσεις είναι απαραίτητες και αρκούν προκειμένου να θεμελιωθεί δικαίωμα αποζημίωσης, κατά την έννοια του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ (απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψη 14), το δικαίωμα αυτό **δεν μπορεί να εξαρτάται από την πρόσθετη απόδειξη** ότι το υποκείμενο των δεδομένων, όπως ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 1, του εν λόγω κανονισμού, **υπέστη αδικαιολόγητη προσβολή του εννόμου συμφέροντος** η προστασία του οποίου σκοπεύεται με τον κανονισμό αυτόν, ήτοι του δικαιώματος του εν λόγω προσώπου στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. [[C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs](#)]

Ο φόβος για κατάχρηση των δεδομένων ως μη υλική ζημία

● 75. Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι ο φόβος υποκειμένου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για ενδεχόμενη κατάχρηση των δεδομένων του από τρίτους, ο οποίος προκλήθηκε στο πρόσωπο αυτό κατόπιν παράβασης του κανονισμού, μπορεί αφ' εαυτού να συνιστά «μη υλική ζημία», κατά την έννοια της διάταξης αυτής.

76. Κατά πρώτον, υπενθυμίζεται ότι το γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ ορίζει ότι «[κ]άθε πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία ως αποτέλεσμα παραβίασης του παρόντος κανονισμού δικαιούται αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία για τη ζημία που υπέστη».

77. Το Δικαστήριο έχει επισημάνει συναφώς ότι από το γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ προκύπτει σαφώς ότι η ύπαρξη «ζημίας» την οποία «υπέστη» ένα πρόσωπο συνιστά μία από τις προϋποθέσεις του προβλεπόμενου στην εν λόγω διάταξη δικαιώματος αποζημίωσης, όπως ακριβώς και η ύπαρξη παράβασης του κανονισμού αυτού και αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και της παράβασης, δεδομένου ότι οι τρεις αυτές προϋποθέσεις είναι σωρευτικές [απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 32].

78. Εξάλλου, στηριζόμενο σε εκτιμήσεις γραμματικής, συστημικής αλλά και τελεολογικής φύσεως, το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ή πρακτική που εξαρτά την αποκατάσταση της «μη υλικής ζημίας», κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, από την προϋπόθεση ότι η ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων βαίνει πέραν ενός ορισμένου ορίου ως προς τη βαρύτητά της [απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική βλάβη λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 51].

79. Τούτου λεχθέντος, επισημαίνεται εν προκειμένω ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ **δεν διακρίνει μεταξύ των περιπτώσεων** στις οποίες, κατόπιν αποδεδειγμένης παράβασης των διατάξεων του κανονισμού αυτού, η «μη υλική ζημία» που προβάλλει το υποκείμενο των δεδομένων συνδέεται με κατάχρηση από τρίτους των προσωπικού χαρακτήρα δεδομένων του **η οποία έχει επέλθει ήδη** κατά την ημερομηνία άσκησης της αγωγής αποζημίωσης, και των περιπτώσεων στις οποίες η «μη υλική ζημία» συνδέεται **με τον φόβο του**

υποκειμένου των δεδομένων ότι τέτοια κατάχρηση μπορεί να επέλθει στο μέλλον.

80. Επομένως, το γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ **δεν αποκλείει το ενδεχόμενο** η έννοια της «μη υλικής ζημίας» που περιλαμβάνεται στη διάταξη αυτή να περιλαμβάνει μια κατάσταση, όπως αυτή στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, κατά την οποία το υποκείμενο των δεδομένων επικαλείται, προκειμένου να λάβει αποζημίωση βάσει της διάταξης αυτής, τον φόβο του ότι τα προσωπικού χαρακτήρα δεδομένα του θα αποτελέσουν το αντικείμενο μελλοντικής κατάχρησης από τρίτους, λόγω παράβασης του εν λόγω κανονισμού που έχει ήδη διαπραχθεί.

81. Δεύτερον, η ως άνω γραμματική ερμηνεία επιρρωννύεται από την αιτιολογική σκέψη 146 του ΓΚΠΔ, η οποία αφορά ειδικά το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ και στην τρίτη περίοδο της οποίας αναφέρεται ότι «η έννοια της ζημίας θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά με γνώμονα τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά τρόπον ώστε να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι στόχοι» του κανονισμού αυτού. Μια ερμηνεία όμως της έννοιας της «μη υλικής ζημίας», κατά το εν λόγω άρθρο 82, παράγραφος 1, η οποία δεν θα περιλάμβανε τις περιπτώσεις στις οποίες το πρόσωπο το οποίο αφορά η παράβαση του εν λόγω κανονισμού προβάλλει τον φόβο ότι θα χρησιμοποιηθούν καταχρηστικώς τα δικά του δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο μέλλον, δεν θα ανταποκρινόταν σε μια ευρεία ερμηνεία της έννοιας αυτής, όπως την εννοεί ο νομοθέτης της Ένωσης [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 37 και 46].

82. Εξάλλου, στην αιτιολογική σκέψη 85, πρώτη περίοδος, του ΓΚΠΔ αναφέρεται ότι «η παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί, εάν δεν αντιμετωπιστεί κατάλληλα και έγκαιρα, να έχει ως αποτέλεσμα σωματική, υλική ή μη υλική βλάβη για φυσικά πρόσωπα, όπως απώλεια του ελέγχου επί των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα ή ο περιορισμός των δικαιωμάτων τους, διακρίσεις, κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας, οικονομική απώλεια [...] ή άλλο

σημαντικό οικονομικό ή κοινωνικό μειονέκτημα». Από τον ενδεικτικό αυτόν κατάλογο «ζημιών» ή «βλαβών» που μπορεί να υποστούν τα υποκείμενα των δεδομένων προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να περιλάβει στις έννοιες αυτές, μεταξύ άλλων, την απλή «απώλεια ελέγχου» επί των δικών τους δεδομένων, ακόμη και αν τα δεδομένα αυτά δεν χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά συγκεκριμένα εις βάρος των εν λόγω υποκειμένων.

83. Τρίτον και τελευταίον, η ερμηνεία που παρατίθεται στη σκέψη 80 της παρούσας απόφασης επιρρωννύεται από τους σκοπούς του ΓΚΠΔ, οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται πλήρως υπόψη για τον ορισμό της έννοιας της «ζημίας», όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 146, τρίτη περίοδος, του κανονισμού αυτού. Ερμηνεία, όμως, του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ υπό την έννοια ότι η έννοια της «μη υλικής ζημίας», κατά τη διάταξη αυτή, δεν περιλαμβάνει τις περιπτώσεις στις οποίες το υποκείμενο των δεδομένων επικαλείται μόνον τον φόβο του ότι τα δεδομένα του θα χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά από τρίτους στο μέλλον δεν θα ήταν σύμφωνη με τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης, την οποία επιδιώκει ο κανονισμός αυτός.

84. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι το υποκείμενο δεδομένων εις βάρος του οποίου διαπράττεται παράβαση του ΓΚΠΔ η οποία είχε αρνητικές για το ίδιο συνέπειες **υποχρεούται να αποδείξει ότι οι συνέπειες αυτές συνιστούν μη υλική ζημία**, κατά την έννοια του άρθρου 82 του κανονισμού [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 50].

85. Ειδικότερα, όταν ένα πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση επ' αυτής της βάσεως προβάλλει τον φόβο ότι τα προσωπικού χαρακτήρα δεδομένα του θα χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά στο μέλλον εξαιτίας της παραβίασης αυτής, το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο **οφείλει να εξακριβώνει αν ο φόβος αυτός μπορεί να θεωρηθεί βάσιμος**, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις και σε σχέση με το συγκεκριμένο πρόσωπο.

86. Κατόπιν των ανωτέρω, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι ο φόβος υποκειμένου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για ενδεχόμενη κατάχρηση των δεδομένων αυτών από τρίτους, ο οποίος προκλήθηκε στο πρόσωπο αυτό κατόπιν παράβασης του κανονισμού, μπορεί αφ' εαυτού να αποτελέσει «μη υλική ζημία» κατά την έννοια της διάταξης αυτής. [[C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite](#)]

● 62. Με το πέμπτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, **σε περίπτωση κατά την οποία έγγραφο που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα παραδοθεί άνευ αδείας σε τρίτο, ο οποίος αποδεδειγμένως δεν έλαβε γνώση των δεδομένων αυτών**, μπορεί να συνιστά «μη υλική ζημία», κατά την έννοια της ως άνω διάταξης, ο φόβος και μόνον του ενδιαφερομένου ότι, κατόπιν της γνωστοποίησης αυτής, η οποία κατέστησε δυνατή τη δημιουργία αντιγράφου του εν λόγω εγγράφου πριν από την επιστροφή του, τα δεδομένα του ενδέχεται να διαδοθούν ή ακόμη και να χρησιμοποιηθούν καταχρηστικώς στο μέλλον.

63. Επισημαίνεται η διευκρίνιση του αιτούντος δικαστηρίου ότι, εν προκειμένω, το έγγραφο που περιείχε τα επίμαχα δεδομένα επεστράφη στον ενάγοντα της κύριας δίκης εντός μισής ώρας από την παράδοσή του άνευ αδείας σε τρίτον και ότι ο τελευταίος δεν έλαβε γνώση των δεδομένων αυτών προτού επιστρέψει το έγγραφο, όμως ο ενάγων υποστηρίζει ότι η παράδοση αυτή παρέσχε στον τρίτο τη δυνατότητα να λάβει αντίγραφα του εγγράφου προτού το επιστρέψει και ότι, ως εκ τούτου, του δημιούργησε φόβο συνδεδεμένο με τον κίνδυνο κατάχρησης των δεδομένων αυτών στο μέλλον.

64. Δεδομένου ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν περιέχει καμία παραπομπή στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών, η έννοια της «μη υλικής ζημίας», κατά τη διάταξη αυτή, πρέπει να ορίζεται κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο ο οποίος να προσιδιάζει στο δίκαιο της Ένωσης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 30 και

44, και της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψη 15].

65. Το Δικαστήριο έκρινε ότι προκύπτει όχι μόνον από το γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 85 και 146 του κανονισμού αυτού, κατά τις οποίες πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως η έννοια της «μη υλικής ζημίας» σύμφωνα με την ως άνω διάταξη, αλλά και από τον επιδιωκόμενο από τον κανονισμό σκοπό, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν, ότι ο φόβος που αισθάνεται υποκείμενο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για ενδεχόμενη κατάχρηση των δεδομένων του από τρίτους, ο οποίος προκλήθηκε στο πρόσωπο αυτό κατόπιν παράβασης του εν λόγω κανονισμού, μπορεί αφ' εαυτού να συνιστά «μη υλική ζημία», κατά την έννοια του άρθρου 82, παράγραφος 1 (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψεις 79 έως 86).⁹

66. Το Δικαστήριο, στηριζόμενο σε εκτιμήσεις γραμματικής, συστηματικής και τελεολογικής φύσης, έκρινε ότι **η απώλεια ελέγχου επί των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σύντομο χρονικό διάστημα μπορεί να προκαλέσει στο υποκείμενο των δεδομένων «μη υλική ζημία»**, κατά την έννοια του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, η οποία παρέχει δικαίωμα αποζημίωσης, εφόσον το εν λόγω πρόσωπο αποδείξει ότι υπέστη πράγματι τέτοια ζημία, **όσο ελάχιστη και αν είναι**, υπενθυμίζοντας ότι δεν αρκεί απλώς και μόνον η παράβαση των διατάξεων του ανωτέρω κανονισμού προς θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψεις 18 έως 23).¹⁰

67. Ομοίως, εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι συνάδει τόσο προς το γράμμα του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ όσο και προς τον σκοπό προστασίας που επιδιώκει ο κανονισμός, το συμπέρασμα ότι **η έννοια της «μη υλικής ζημίας»**

⁹ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 32

¹⁰ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 33

περιλαμβάνει κατάσταση κατά την οποία το υποκείμενο των δεδομένων αισθάνεται **βάσιμο φόβο**, η διαπίστωση του οποίου εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, ότι ορισμένα από τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν **ενδέχεται να διαδοθούν ή να χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά από τρίτους στο μέλλον**, λόγω του γεγονότος ότι ένα έγγραφο που περιέχει τέτοια δεδομένα έχει παραδοθεί άνευ αδείας σε τρίτον ο οποίος είχε τη δυνατότητα να δημιουργήσει αντίγραφα προτού το επιστρέψει.

68. Ωστόσο, γεγονός παραμένει ότι εναπόκειται στον ενάγοντα που ζητεί αποζημίωση βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ να αποδείξει την ύπαρξη τέτοιας ζημίας. Ειδικότερα, **ένας εντελώς υποθετικός κίνδυνος κατάχρησης** από μη εξουσιοδοτημένο τρίτο **δεν μπορεί να θεμελιώσει δικαίωμα αποζημίωσης**. Τούτο ισχύει **όταν κανένας τρίτος δεν έχει λάβει γνώση** των επίμαχων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

69. Επομένως, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που ένα έγγραφο που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διαβιβάστηκε άνευ αδείας σε τρίτον ο οποίος αποδείχθηκε ότι δεν έλαβε γνώση των δεδομένων αυτών, δεν στοιχειοθετείται «μη υλική ζημία», κατά την έννοια της διάταξης αυτής, για τον λόγο και μόνον ότι το υποκείμενο των δεδομένων φοβάται ότι, μετά την κοινολόγηση αυτή, η οποία κατέστησε δυνατή τη δημιουργία αντιγράφου του εν λόγω εγγράφου πριν την επιστροφή του, μπορεί να προκληθεί διάδοση ή και κατάχρηση των δεδομένων αυτών στο μέλλον. [[C-687/21 – MediaMarktSaturn](#)]

● 35. Ως εκ τούτου, **ο απλός ισχυρισμός περί φόβου**, χωρίς να αποδεικνύονται αρνητικές συνέπειες, **δεν δύναται να θεμελιώσει** αξίωση αποζημιώσεως βάσει της ανωτέρω διατάξεως.

36. Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι ο φόβος προσώπου ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν γνωστοποιήθηκαν σε τρίτους λόγω παράβασης του κανονισμού αυτού, χωρίς να

είναι δυνατό να αποδειχθεί ότι τούτο πράγματι συνέβη, αρκεί για τη θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι ο φόβος αυτός, μαζί με τις αρνητικές συνέπειές του, αποδεικνύεται δεόντως. [C-590/22 – PS]

Η δημοσίευση δεδομένων στο διαδίκτυο ως μη υλική ζημία

● 22. Υπό τις συνθήκες αυτές, μολονότι ουδόλως αποκλείεται η δημοσίευση στο διαδίκτυο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η συνακόλουθη απώλεια του ελέγχου επ' αυτών για σύντομο χρονικό διάστημα να μπορούν να προκαλέσουν στα υποκείμενα των δεδομένων «μη υλική ζημία», κατά την έννοια του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, η οποία να παρέχει δικαίωμα αποζημίωσης, εντούτοις πρέπει επιπλέον τα εν λόγω πρόσωπα να αποδείξουν ότι υπέστησαν πράγματι τέτοια ζημία, όσο ελάχιστη και αν είναι. [C-456/22 - Gemeinde Ummendorf]

Το ελάχιστο όριο βαρύτητας της ζημίας

● 43. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξετασθεί πριν από το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ή πρακτική που εξαρτά την αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, από την προϋπόθεση ότι η ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων βαίνει πέραν ενός ορισμένου ορίου ως προς τη βαρύτητά της.

44. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, όπως υπογραμμίσθηκε στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως, η έννοια της «ζημίας» και, ειδικότερα, εν προκειμένω, η έννοια της «μη υλικής ζημίας» του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ πρέπει, ελλείψει οποιασδήποτε παραπομπής στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών, να

ορίζονται κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο ο οποίος να προσιδιάζει στο δίκαιο της Ένωσης¹¹.

45. Κατά πρώτον, **ο ΓΚΠΔ δεν ορίζει την έννοια της «ζημίας»** για τους σκοπούς της εφαρμογής του. Το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ προβλέπει ρητώς μόνον ότι είναι δυνατόν να θεμελιωθεί δικαίωμα αποζημιώσεως **όχι μόνο για «υλική ζημία», αλλά και για «μη υλική ζημία», άνευ μνείας οποιουδήποτε ελάχιστου ορίου** ως προς τη βαρύτητά της.

46. Κατά δεύτερον, από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή προκύπτει επίσης ότι το δικαίωμα αποζημιώσεως δεν εξαρτάται από το αν η υπό εξέταση ζημία βαίνει πέραν ελάχιστου ορίου ως προς τη βαρύτητά της. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 146, τρίτη περίοδος, του ΓΚΠΔ, η «έννοια της ζημίας θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά με γνώμονα τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά τρόπον ώστε να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι στόχοι του [ως άνω] κανονισμού». Θα υφίστατο όμως αντίθεση προς την ευρεία αυτή ερμηνεία της έννοιας της «ζημίας», την οποία προκρίνει ο νομοθέτης της Ένωσης, αν η εν λόγω έννοια περιοριζόταν μόνο στις ζημίες ή στις βλάβες ορισμένης βαρύτητας.

47. Κατά τρίτον και τελευταίο, η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τους σκοπούς που επιδιώκει ο ΓΚΠΔ. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αιτιολογική σκέψη 146, τρίτη περίοδος, του ΓΚΠΔ αναφέρει ρητώς ότι θα πρέπει να «λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι στόχοι του [εν λόγω] κανονισμού» κατά τον ορισμό της έννοιας της «ζημίας» στο πλαίσιο του ΓΚΠΔ.

48. Από την αιτιολογική σκέψη 10 του ΓΚΠΔ προκύπτει, ειδικότερα, ότι οι διατάξεις του αποσκοπούν, μεταξύ άλλων, στη διασφάλιση συνεκτικής και υψηλού επιπέδου προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης και, προς επίτευξη του σκοπού αυτού, στην εξασφάλιση συνεκτικής και ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των ελευθεριών των προσώπων

¹¹ Επίσης C-456/22 - Gemeinde Ummendorf, σκ. 15, C-687/21 – MediaMarktSaturn, σκ. 64, C-590/22 – PS, σκ. 31

αυτών έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ένωση [πρβλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2020, Facebook Ireland και Schrems, C-311/18, EU:C:2020:559, σκέψη 101 , και της 12ης Ιανουαρίου 2023, Österreichische Post (Πληροφορίες σχετικά με τους αποδέκτες των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-154/21, EU:C:2023:3, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

49. Πάντως, **τυχόν εξάρτηση της αποκαταστάσεως της μη υλικής ζημίας από ένα ελάχιστο όριο ως προς τη βαρύτητά της** θα ενείχε τον κίνδυνο να θιγεί η συνοχή του καθεστώτος που θεσπίζει ο ΓΚΠΔ, δεδομένου ότι **η διαβάθμιση του ελάχιστου ορίου αυτού**, από το οποίο θα εξαρτάτο η δυνατότητα αποκαταστάσεως ή μη της εν λόγω ζημίας, **θα μπορούσε να μεταβάλλεται αναλόγως της εκτιμήσεως των δικαστών** που επιλαμβάνονται της υποθέσεως.

50. Εντούτοις, η προκριθείσα ανωτέρω ερμηνεία δεν μπορεί να συνεπάγεται ότι το υποκείμενο δεδομένων εις βάρος του οποίου διαπράττεται παράβαση του ΓΚΠΔ η οποία είχε αρνητικές για το ίδιο συνέπειες απαλλάσσεται από **την υποχρέωση να αποδείξει ότι οι συνέπειες αυτές συνιστούν μη υλική ζημία**, κατά την έννοια του άρθρου 82 του κανονισμού.

51. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ή πρακτική που εξαρτά την αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, από την προϋπόθεση ότι η ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων βαίνει πέραν ενός ορισμένου ορίου ως προς τη βαρύτητά της.¹² [[C-300/21 - Österreichische Post](#)]

● 16. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο, στηριζόμενο σε εκτιμήσεις γραμματικής, συστηματικής και τελεολογικής φύσεως, ερμήνευσε το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ή πρακτική που εξαρτά την αποκατάσταση της «μη υλικής ζημίας», κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, από την προϋπόθεση ότι η ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων βαίνει

¹² Επίσης C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite, σκ. 78, C-590/22 – PS, σκ. 26

πέραν ενός ορισμένου ορίου ως προς τη βαρύτητά της [αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 51, και, με σημερινή ημερομηνία, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, σκέψη 78].

17. Συνεπώς, **δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι**, πέραν των τριών προϋποθέσεων που μνημονεύονται στη σκέψη 14 της παρούσας απόφασης, μπορούν να προστεθούν και άλλες προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση της ευθύνης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, **όπως ο απτός χαρακτήρας της ζημίας ή ο αντικειμενικός χαρακτήρας της προσβολής**.

18. Ως εκ τούτου, το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν απαιτεί, κατόπιν αποδεδειγμένης παράβασης των διατάξεων του κανονισμού, η «μη υλική ζημία» την οποία επικαλείται το υποκείμενο των δεδομένων **να πρέπει να φθάσει ένα «ελάχιστο κατώτατο όριο»** για να είναι δυνατή η αποκατάστασή της.

19. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από την αιτιολογική σκέψη 146, τρίτη περίοδος, του ΓΚΠΔ, κατά την οποία «[η] έννοια της ζημίας θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά με γνώμονα τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά τρόπον ώστε να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι στόχοι του [κανονισμού αυτού]». Θα υφίστατο όμως αντίθεση προς την ευρεία αυτή ερμηνεία της έννοιας της «ζημίας», την οποία προκρίνει ο νομοθέτης της Ένωσης, αν η εν λόγω έννοια περιοριζόταν μόνο στις ζημιές ή στις βλάβες ορισμένης βαρύτητας, ιδίως όσον αφορά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία τα υποκείμενα των δεδομένων υπέστησαν τις αρνητικές συνέπειες της παράβασης του εν λόγω κανονισμού [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 46, και, με σημερινή ημερομηνία, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, σκέψη 81].

20. Επιπλέον, μια τέτοια ερμηνεία είναι σύμφωνη με έναν από τους σκοπούς του ΓΚΠΔ, ήτοι τη διασφάλιση συνεκτικής και υψηλού επιπέδου προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης. Ειδικότερα, τυχόν εξάρτηση της αποκαταστάσεως

της μη υλικής ζημίας από ένα ελάχιστο όριο ως προς τη βαρύτητά της θα ενείχε τον κίνδυνο να θιγεί η συνοχή του καθεστώτος που θεσπίζει ο ΓΚΠΔ, δεδομένου ότι η διαβάθμιση του ελάχιστου ορίου αυτού, από το οποίο θα εξαρτάτο η δυνατότητα αποκατάστασης ή μη της εν λόγω ζημίας, θα μπορούσε να μεταβάλλεται αναλόγως της εκτιμήσεως των δικαστών που επιλαμβάνονται της υποθέσεως [πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 48 και 49].

[...]

23. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση ή πρακτική η οποία καθορίζει «ελάχιστο κατώτατο όριο» προκειμένου να διαγνωσθεί η ύπαρξη μη υλικής ζημίας που προκλήθηκε από παράβαση του κανονισμού. Το υποκείμενο των δεδομένων οφείλει να αποδείξει ότι οι συνέπειες της ως άνω παράβασης τις οποίες ισχυρίζεται ότι υπέστη συνιστούν ζημία η οποία διαφοροποιείται από την απλή παράβαση των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού. [C-456/22 - Gemeinde Ummendorf]

● 44. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, εφόσον στοιχειοθετείται παράβαση των διατάξεων του κανονισμού, το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν απαιτεί, για τη γένεση δικαιώματος αποζημίωσης, η ζημία την οποία προβάλλει το υποκείμενο των δεδομένων να υπερβαίνει ένα «ελάχιστο κατώτατο όριο» (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψη 18). [C-182/22 - Scalable Capital]

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να αποδείξει την καταλληλότητα των ληφθέντων μέτρων

● 48. Με το πρώτο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν η αρχή της ευθύνης του

υπευθύνου επεξεργασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, και εξειδικεύεται στο άρθρο 24 του ΓΚΠΔ, έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης που ασκείται βάσει του άρθρου 82 του κανονισμού, ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει το βάρος απόδειξης της καταλληλότητας των μέτρων ασφαλείας που εφάρμοσε δυνάμει του άρθρου 32 του εν λόγω κανονισμού.

49. Υπενθυμίζεται συναφώς, πρώτον, ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ καθιερώνει την αρχή της ευθύνης,¹³ βάσει της οποίας ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι υπεύθυνος για την τήρηση των αρχών που διέπουν την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, και προβλέπει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας **πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει την τήρηση των αρχών αυτών.**

50. Ειδικότερα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει, σύμφωνα με την αρχή της ακεραιότητας και της εμπιστευτικότητας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που εξαγγέλλεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού, να μεριμνά ώστε τα δεδομένα αυτά να υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά τρόπο που να εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλειά τους, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και τυχαία απώλεια, καταστροφή ή φθορά, με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων τεχνικών ή οργανωτικών μέτρων, και να είναι σε θέση να αποδείξει την τήρηση της αρχής αυτής.

51. Επισημαίνεται επίσης ότι τόσο το άρθρο 24, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 74, όσο και το άρθρο 32, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ επιβάλλουν στον υπεύθυνο επεξεργασίας, σε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από τον ίδιο ή για λογαριασμό του, **να εφαρμόζει κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για να διασφαλίζει και να είναι σε θέση να αποδείξει** ότι η επεξεργασία διενεργείται σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό.

¹³ σ.σ.: Το αγγλικό κείμενο αναφέρεται σε accountability, ήτοι λογοδοσία κατά τη μετάφραση του όρου στον ΓΚΠΔ.

52. Από το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, του άρθρου 24, παράγραφος 1, και του άρθρου 32, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ προκύπτει **σαφώς ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει το βάρος να αποδείξει** ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά τρόπο που εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλειά τους, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο στ', και του άρθρου 32 του κανονισμού αυτού [βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Bundesrepublik Deutschland (Ηλεκτρονική ταχυδρομική θυρίδα δικαστηρίου), C-60/22, EU:C:2023:373, σκέψεις 52 και 53 , και της 4ης Ιουλίου 2023, Meta Platforms κ.λπ. (Γενικοί όροι χρήσης κοινωνικού δικτύου), C-252/21, EU:C:2023:537, σκέψη 95].

53. Επομένως, τα τρία αυτά άρθρα θεσπίζουν κανόνα γενικής ισχύος, ο οποίος πρέπει, ελλείψει αντίθετης ενδείξεως στον ΓΚΠΔ, **να εφαρμόζεται και στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης** στηριζόμενης στο άρθρο 82 του κανονισμού αυτού.

54. Δεύτερον, διαπιστώνεται ότι η ανωτέρω γραμματική ερμηνεία επιρρωννύεται από τη συνεκτίμηση των σκοπών που επιδιώκει ο ΓΚΠΔ.

55. Αφενός, δεδομένου ότι το επίπεδο προστασίας που προβλέπει ο ΓΚΠΔ εξαρτάται από τα μέτρα ασφαλείας που λαμβάνουν οι υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι τελευταίοι πρέπει να ενθαρρύνονται, καθόσον φέρουν το βάρος να αποδείξουν την καταλληλότητα των μέτρων αυτών, να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποτρέψουν πράξεις επεξεργασίας που δεν είναι σύμφωνες με τον εν λόγω κανονισμό.

56. Αφετέρου, εάν γινόταν δεκτό ότι τα υποκείμενα των δεδομένων, όπως ορίζονται στο άρθρο 4, σημείο 1, του ΓΚΠΔ, φέρουν το βάρος απόδειξης της καταλληλότητας των εν λόγω μέτρων, το προβλεπόμενο στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δικαίωμα αποζημίωσης θα έχανε σημαντικό μέρος της πρακτικής αποτελεσματικότητάς του, παρότι ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να ενισχύσει περαιτέρω, σε σχέση με τις προϊσχύσασες του κανονισμού

διατάξεις, τόσο τα δικαιώματα των προσώπων αυτών όσο και τις υποχρεώσεις των υπευθύνων επεξεργασίας, όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 11.

57. Επομένως, στο πρώτο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή της ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας, η οποία εξαγγέλλεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, και εξειδικεύεται στο άρθρο 24 του ΓΚΠΔ, έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης που ασκείται βάσει του άρθρου 82 του κανονισμού, ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει το βάρος απόδειξης της καταλληλότητας των μέτρων ασφαλείας που εφάρμοσε δυνάμει του άρθρου 32 του εν λόγω κανονισμού. [[C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite](#)]

Η δικαστική πραγματογνωμοσύνη, ως αποδεικτικό μέσο για την καταλληλότητα των ληφθέντων μέτρων

● 58. Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ και η αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης έχουν την έννοια ότι η δικαστική πραγματογνωμοσύνη συνιστά αναγκαίο και επαρκές αποδεικτικό μέσο προκειμένου να εκτιμηθεί η καταλληλότητα των μέτρων ασφαλείας που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας δυνάμει του άρθρου αυτού.

59. Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, ελλείψει σχετικών κανόνων της Ένωσης, **εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη εκάστου κράτους μέλους να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες** των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δικαίου, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό τον όρο, ωστόσο, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι, στις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, λιγότερο ευνοϊκοί από τους διέποντες παρόμοιες καταστάσεις που υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας)

[απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].¹⁴

60. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι **ο ΓΚΠΔ δεν θεσπίζει κανόνες για το παραδεκτό και την αποδεικτική αξία αποδεικτικού μέσου**, όπως η δικαστική πραγματογνωμοσύνη, οι οποίοι πρέπει να εφαρμόζονται από τους εθνικούς δικαστές που επιλαμβάνονται αγωγής αποζημίωσης στηριζόμενης στο άρθρο 82 του κανονισμού αυτού και είναι επιφορτισμένοι με την εκτίμηση, υπό το πρίσμα του άρθρου 32 του κανονισμού, της καταλληλότητας των μέτρων ασφαλείας που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με όσα υπενθυμίζονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης και ελλείψει σχετικών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, **εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους** να καθορίσει τους λεπτομερείς κανόνες άσκησης των ένδικων βοηθημάτων που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τα οποία αντλούν οι πολίτες από το εν λόγω άρθρο 82 και, **ειδικότερα, τους κανόνες που αφορούν τα αποδεικτικά μέσα βάσει των οποίων μπορεί να εκτιμηθεί η καταλληλότητα τέτοιων μέτρων** στο πλαίσιο αυτό, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των εν λόγω **αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας** [βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 21ης Ιουνίου 2022, Ligue des droits humains (C-817/19, EU:C:2022:491, σκέψη 297), και της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 54].¹⁵

61. Στην παρούσα διαδικασία, το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του κανένα στοιχείο που θα μπορούσε να δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς την τήρηση της αρχής της ισοδυναμίας. Δεν ισχύει το ίδιο όσον αφορά τη συμμόρφωση προς την αρχή της αποτελεσματικότητας, στο μέτρο που το ίδιο το γράμμα του δεύτερου

¹⁴ Επίσης, C-182/22 - Scalable Capital, σκ. 32, C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, σκ. 31

¹⁵ Επίσης, C-182/22 - Scalable Capital, σκ. 33

σκέλους του τρίτου ερωτήματος παρουσιάζει τη διενέργεια δικαστικής πραγματογνωμοσύνης ως «αναγκαίο και επαρκές αποδεικτικό μέσο».

62. Ειδικότερα, **εθνικός δικονομικός κανόνας δυνάμει του οποίου είναι συστηματικά «αναγκαίο» τα εθνικά δικαστήρια να διατάσσουν δικαστική πραγματογνωμοσύνη ενδέχεται να αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας.** Πράγματι, η συστηματική διενέργεια τέτοιας πραγματογνωμοσύνης μπορεί να αποδειχθεί περιττή λαμβανομένων υπόψη των λοιπών αποδεικτικών στοιχείων που διαθέτει το επιληφθέν δικαστήριο, μεταξύ άλλων, όπως επισήμανε η Βουλγαρική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, λαμβανομένων υπόψη των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τον έλεγχο της τήρησης των μέτρων προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που διενήργησε ανεξάρτητη αρχή η οποία έχει συσταθεί νομίμως, εφόσον ο έλεγχος αυτός είναι πρόσφατος, δεδομένου ότι τα εν λόγω μέτρα πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 24, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, να επανεξετάζονται και να επικαιροποιούνται όταν κρίνεται απαραίτητο.

63. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η αρχή της αποτελεσματικότητας θα παραβιαζόταν στην περίπτωση που ο όρος «επαρκής» έχει την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να συμπεράνει αποκλειστικώς ή αυτομάτως από μια έκθεση δικαστικής πραγματογνωμοσύνης ότι τα μέτρα ασφαλείας που εφαρμόζει ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι «κατάλληλα», κατά την έννοια του άρθρου 32 του ΓΚΠΔ. Η προστασία, όμως, των δικαιωμάτων που παρέχει ο κανονισμός αυτός, στην οποία αποσκοπεί η εν λόγω αρχή της αποτελεσματικότητας, και ειδικότερα του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προσφυγής κατά του υπευθύνου επεξεργασίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 79, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, **απαιτούν από το αμερόληπτο δικαστήριο να προβαίνει σε αντικειμενική εκτίμηση της καταλληλότητας των σχετικών μέτρων και όχι να περιορίζεται σε ένα τέτοιο συμπέρασμα** (πρβλ. απόφαση της 12ης Ιανουαρίου

2023, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, C-132/21, EU:C:2023:2, σκέψη 50¹⁶).

64. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ και η αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης έχουν την έννοια ότι η δικαστική πραγματογνωμοσύνη δεν μπορεί να συνιστά συστηματικώς αναγκαίο και επαρκές αποδεικτικό μέσο προκειμένου να εκτιμηθεί η καταλληλότητα των μέτρων ασφαλείας που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας βάσει του άρθρου αυτού. [[C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite](#)]

Η εκτίμηση της καταλληλότητας των ληφθέντων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων

● 22. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατ' ουσίαν αν τα άρθρα 24 και 32 του ΓΚΠΔ έχουν την έννοια ότι **μια άνευ αδειάς κοινολόγηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή μια άνευ αδειάς πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα από «τρίτους»**, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 10, του κανονισμού αυτού, **αρκούν αφ' εαυτών για να θεωρηθεί** ότι τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας **δεν ήταν «κατάλληλα»**, κατά την έννοια των άρθρων 24 και 32.

23. Υπενθυμίζεται εκ προοιμίου ότι, κατά πάγια νομολογία, το γράμμα διάταξης του δικαίου της Ένωσης η οποία, όπως τα άρθρα 24 και 32 του ΓΚΠΔ, δεν παραπέμπει ρητώς στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της εννοίας και του περιεχομένου της πρέπει κατά κανόνα να ερμηνεύεται σε όλη την Ένωση αυτοτελώς και ομοιόμορφα, με βάση, μεταξύ άλλων, το γράμμα της διάταξης, τους σκοπούς που αυτή επιδιώκει και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται [πρβλ.

¹⁶ 50. Ειδικότερα, όταν τα κράτη μέλη καθορίζουν τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν τα ένδικα βοηθήματα με τα οποία εξασφαλίζεται η προστασία των δικαιωμάτων που απονέμονται από τον κανονισμό 2016/679, πρέπει να εγγυώνται την τήρηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής και πρόσβασης σε αμερόληπτο δικαστήριο, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη και αποτελεί επιβεβαίωση της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, *Puškár*, C-73/16, EU:C:2017:725, σκέψη 59).

αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1984, Ekro, 327/82, EU:C:1984:11, σκέψη 11· της 1ης Οκτωβρίου 2019, Planet49, C-673/17, EU:C:2019:801, σκέψεις 47 και 48 , και της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 29].

24. Κατά πρώτον, όσον αφορά το γράμμα των κρίσιμων διατάξεων, επισημαίνεται ότι το άρθρο 24 του ΓΚΠΔ προβλέπει γενική υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να εφαρμόζει κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να βεβαιώνεται ότι η επεξεργασία διενεργείται σύμφωνα με τον κανονισμό και να μπορεί να το αποδείξει.

25. Προς τούτο, το εν λόγω άρθρο 24 απαριθμεί στην παράγραφο 1 ορισμένα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση της καταλληλότητας τέτοιων μέτρων, και συγκεκριμένα τη φύση, το πεδίο εφαρμογής, το πλαίσιο και τους σκοπούς της επεξεργασίας, καθώς και τους κινδύνους διαφορετικής πιθανότητας επέλευσης και σοβαρότητας, για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων. Η διάταξη αυτή προσθέτει ότι τα εν λόγω μέτρα επανεξετάζονται και επικαιροποιούνται όταν κρίνεται απαραίτητο.

26. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ εξειδικεύει τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας και του τυχόν εκτελούντος την επεξεργασία όσον αφορά την ασφάλεια της επεξεργασίας. Ειδικότερα, στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού ορίζεται ότι οι τελευταίοι οφείλουν να εφαρμόζουν τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται το κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας έναντι των κινδύνων που μνημονεύονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες εξελίξεις, το κόστος εφαρμογής, καθώς και τη φύση, το περιεχόμενο, το πλαίσιο και τους σκοπούς της συγκεκριμένης επεξεργασίας.

27. Ομοίως, στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου ορίζεται ότι, κατά την εκτίμηση του ενδεδεδειγμένου επιπέδου ασφάλειας λαμβάνονται ιδίως υπόψη οι κίνδυνοι που απορρέουν από την επεξεργασία, ιδίως από τυχαία ή παράνομη

καταστροφή, απώλεια, αλλοίωση, άνευ αδείας κοινολόγηση ή προσπέλαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

28. Επιπλέον, τόσο από το άρθρο 24, παράγραφος 3, όσο και από το άρθρο 32, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού προκύπτει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία μπορεί να αποδείξει ότι έχει τηρήσει τις απαιτήσεις των αντίστοιχων παραγράφων 1 των άρθρων αυτών στηριζόμενος στο γεγονός ότι εφαρμόζει εγκεκριμένο κώδικα δεοντολογίας ή εγκεκριμένο μηχανισμό πιστοποίησης, όπως προβλέπεται στα άρθρα 40 και 42 του κανονισμού.

29. Η αναφορά του άρθρου 32, παράγραφοι 1 και 2, του ΓΚΠΔ σε «κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας έναντι των κινδύνων» και σε «ενδεδειγμένο επίπεδο ασφάλειας» μαρτυρεί ότι ο κανονισμός **θεσπίζει σύστημα διαχείρισης των κινδύνων** και **ουδόλως αποσκοπεί στην εξάλειψη των κινδύνων παραβίασης** των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

30. Επομένως, από το γράμμα των άρθρων 24 και 32 του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν απλώς στον υπεύθυνο επεξεργασίας την υποχρέωση να λαμβάνει τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την αποφυγή, στο μέτρο του δυνατού, οποιασδήποτε προσβολής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. **Η καταλληλότητα των μέτρων αυτών πρέπει να αξιολογείται κατά τρόπο συγκεκριμένο**, με εξέταση του **αν ο υπεύθυνος εφάρμοσε τα μέτρα αυτά** λαμβάνοντας υπόψη τα διάφορα κριτήρια που προβλέπονται στα εν λόγω άρθρα και τις ανάγκες προστασίας των δεδομένων που είναι ειδικώς εγγενείς στη συγκεκριμένη επεξεργασία, καθώς και τους κινδύνους που ενέχει η επεξεργασία αυτή.

31. Ως εκ τούτου, τα άρθρα 24 και 32 του ΓΚΠΔ δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η άνευ αδείας κοινολόγηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή η άνευ αδείας πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα από τρίτον αρκούν για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τα μέτρα που έλαβε ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ήταν κατάλληλα, κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, χωρίς καν να του παρέχεται η δυνατότητα να προσκομίσει αποδείξεις περί του αντιθέτου.

32. Η ερμηνεία αυτή επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο καθόσον το άρθρο 24 του ΓΚΠΔ προβλέπει ρητώς ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να μπορεί να αποδεικνύει ότι τα μέτρα που εφάρμοσε ήταν σύμφωνα με τον κανονισμό, δυνατότητα την οποία θα στερείτο εάν γινόταν δεκτό αμάχητο τεκμήριο.

33. Κατά δεύτερον, η ερμηνεία αυτή των άρθρων 24 και 32 του ΓΚΠΔ ενισχύεται από στοιχεία συστηματικής και τεολογικής φύσεως.

34. Αφενός, όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα δύο αυτά άρθρα, επισημαίνεται ότι από το άρθρο 5, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει ότι τήρησε τις αρχές σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου. Η υποχρέωση αυτή επαναλαμβάνεται και διευκρινίζεται στο άρθρο 24, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και στο άρθρο 32, παράγραφος 3, του κανονισμού, όσον αφορά την υποχρέωση εφαρμογής τεχνικών και οργανωτικών μέτρων για την προστασία των δεδομένων αυτών κατά την επεξεργασία από τον εν λόγω υπεύθυνο. Μια τέτοια υποχρέωση απόδειξης της καταλληλότητας των μέτρων αυτών, όμως, δεν θα είχε νόημα αν ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ήταν υποχρεωμένος να εμποδίζει κάθε παραβίαση των εν λόγω δεδομένων.

35. Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 74 του ΓΚΠΔ τονίζεται ότι είναι σημαντικό ο υπεύθυνος επεξεργασίας να υποχρεούται να εφαρμόζει κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα και να είναι σε θέση να αποδεικνύει τη συμμόρφωση των δραστηριοτήτων επεξεργασίας με τον εν λόγω κανονισμό, συμπεριλαμβανομένης της αποτελεσματικότητας των μέτρων, τα οποία θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα κριτήρια που συνδέονται με τα χαρακτηριστικά της επεξεργασίας και με τον εγγενή σε αυτήν κίνδυνο και που ορίζονται επίσης στα άρθρα 24 και 32.

36. Ομοίως, κατά την αιτιολογική σκέψη 76 του κανονισμού, η πιθανότητα και η σοβαρότητα του κινδύνου εξαρτώνται από τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης επεξεργασίας και ο κίνδυνος αυτός θα πρέπει να αξιολογείται βάσει αντικειμενικής εκτίμησης.

37. Εξάλλου, από το άρθρο 82, παράγραφοι 2 και 3, του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι, καίτοι ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει ευθύνη για τη ζημία που προκλήθηκε από επεξεργασία κατά παράβαση του κανονισμού, εντούτοις απαλλάσσεται από την ευθύνη του εάν αποδείξει ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας.

38. Αφετέρου, η ερμηνεία που συνάγεται στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης επιβεβαιώνεται και από την αιτιολογική σκέψη 83 του ΓΚΠΔ, στην πρώτη περίοδο της οποίας αναφέρεται ότι, «[γ]ια τη διατήρηση της ασφάλειας και την αποφυγή της επεξεργασίας κατά παράβαση του παρόντος κανονισμού, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία θα πρέπει να αξιολογεί τους κινδύνους που ενέχει η επεξεργασία και να εφαρμόζει μέτρα για τον μετριασμό των εν λόγω κινδύνων». Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο νομοθέτης της Ένωσης εξέφρασε την πρόθεσή του να «μετριάσει» τους κινδύνους παραβίασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς να ισχυρίζεται ότι θα ήταν δυνατή η εξάλειψή τους.

39. Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 24 και 32 του ΓΚΠΔ έχουν την έννοια ότι μια άνευ αδείας κοινολόγηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή μια άνευ αδείας πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα από «τρίτους», κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 10, του κανονισμού αυτού, **δεν αρκούν αφ' εαυτών για να θεωρηθεί ότι τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ήταν «κατάλληλα»**, κατά την έννοια των άρθρων 24 και 32. [[C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite](#)]

● 35. Με το τρίτο και το τέταρτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, και πριν από τα λοιπά ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 5, 24, 32 και 82 του ΓΚΠΔ, σε συνδυασμό μεταξύ τους, έχουν την έννοια ότι, στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης βάσει του άρθρου 82, **το γεγονός ότι υπάλληλοι του υπευθύνου επεξεργασίας παρέδωσαν κατά λάθος σε τρίτο πρόσωπο** άνευ αδείας έγγραφο που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα **αρκεί αφ' εαυτού για να θεωρηθεί** ότι τα τεχνικά και

οργανωτικά μέτρα που εφάρμοσε ο εν λόγω υπεύθυνος επεξεργασίας **δεν ήταν «κατάλληλα»**, κατά την έννοια των άρθρων 24 και 32.

36. Το άρθρο 24 του ΓΚΠΔ προβλέπει γενική υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να εφαρμόζει κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να βεβαιώνεται ότι η επεξεργασία διενεργείται σύμφωνα με τον κανονισμό και να μπορεί να το αποδείξει (απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 24).

37. Το δε άρθρο 32 του ΓΚΠΔ εξειδικεύει τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας και του τυχόν εκτελούντος την επεξεργασία όσον αφορά την ασφάλεια της επεξεργασίας αυτής. Ειδικότερα, στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι οι τελευταίοι οφείλουν να εφαρμόζουν τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται το κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας έναντι των κινδύνων που συνδέονται με την ως άνω επεξεργασία, λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες εξελίξεις, το κόστος εφαρμογής, καθώς και τη φύση, το περιεχόμενο, το πλαίσιο και τους σκοπούς της συγκεκριμένης επεξεργασίας. Ομοίως, στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου ορίζεται ότι, κατά την εκτίμηση του ενδεδειγμένου επιπέδου ασφάλειας λαμβάνονται ιδίως υπόψη οι κίνδυνοι που απορρέουν από την επεξεργασία, ιδίως από τυχαία ή παράνομη καταστροφή, απώλεια, αλλοίωση, άνευ αδείας κοινολόγηση ή προσπέλαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψεις 26 και 27).

38. Επομένως, από το γράμμα των άρθρων 24 και 32 του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι η καταλληλότητα των μέτρων που εφαρμόζει ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να αξιολογείται κατά τρόπο συγκεκριμένο λαμβανομένων υπόψη των διάφορων κριτηρίων που προβλέπονται στα εν λόγω άρθρα, των αναγκών προστασίας των δεδομένων που είναι ειδικώς εγγενείς στη συγκεκριμένη επεξεργασία, καθώς και των κινδύνων που ενέχει η επεξεργασία αυτή, και τούτο, κατά μείζονα λόγο, καθόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να μπορεί να αποδεικνύει ότι τα μέτρα που εφάρμοσε ήταν σύμφωνα με τον κανονισμό, δυνατότητα την οποία θα

στερείτο εάν γινόταν δεκτό αμάχητο τεκμήριο (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψεις 30 έως 32).

39. Η εν λόγω γραμματική ερμηνεία επιρρωνύεται από τον συνδυασμό των άρθρων 24 και 32 με το άρθρο 5, παράγραφος 2, και το άρθρο 82 του κανονισμού, όπως αυτά ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 74, 76 και 83 του ίδιου κανονισμού, από τα οποία προκύπτει ειδικότερα ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να μετριάξει τους κινδύνους παραβίασεως δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και όχι να αποτρέπει κάθε παραβίαση αυτών (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψεις 33 έως 38).

40. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 24 και 32 του ΓΚΠΔ, έχουν την έννοια ότι μια άνευ αδείας κοινολόγηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή μια άνευ αδείας πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα από «τρίτους», κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 10, του κανονισμού αυτού, δεν αρκούν αφ' εαυτών για να θεωρηθεί ότι τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ήταν «κατάλληλα», κατά την έννοια των άρθρων 24 και 32. (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 39).

41. Εν προκειμένω, **το γεγονός ότι οι υπάλληλοι του υπευθύνου επεξεργασίας παρέδωσαν κατά λάθος και άνευ αδείας σε τρίτο πρόσωπο έγγραφο που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι ικανό να καταδείξει ότι τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που εφάρμοσε ο εν λόγω υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ήταν «κατάλληλα»**, κατά την έννοια των άρθρων 24 και 32. Ειδικότερα, η περίπτωση αυτή μπορεί να οφείλεται σε αμέλεια ή σε πλημμελή οργάνωση εκ μέρους του υπευθύνου επεξεργασίας, η οποία δεν λαμβάνει ειδικώς υπόψη τους κινδύνους που συνδέονται με την επίμαχη επεξεργασία των δεδομένων.

[...]

45. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 5, 24, 32 και 82 του ΓΚΠΔ, εξεταζόμενα από κοινού, έχουν την έννοια ότι, στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης βάσει του άρθρου 82, το γεγονός ότι υπάλληλοι του υπευθύνου επεξεργασίας διαβίβασαν κατά λάθος και άνευ αδείας σε τρίτον έγγραφο που περιείχε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν αρκεί αφ' εαυτού προκειμένου να θεωρηθεί ότι τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ήταν «κατάλληλα» κατά την έννοια των άρθρων 24 και 32. [C-687/21 – MediaMarktSaturn]

Η εξέταση των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων στη δίκη της αποζημίωσης

● 40. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η καταλληλότητα των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων που εφαρμόζει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, βάσει του άρθρου αυτού, πρέπει να εκτιμάται από τα εθνικά δικαστήρια κατά τρόπο συγκεκριμένο, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, και των κινδύνων που συνδέονται με την εκάστοτε επεξεργασία.

41. Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, όπως επισημάνθηκε στο πλαίσιο της απάντησης στο πρώτο ερώτημα, το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ επιβάλλει στον υπεύθυνο επεξεργασίας και στον εκτελούντα την επεξεργασία, αναλόγως της περιπτώσεως, να εφαρμόζουν κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται το κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας έναντι των κινδύνων, βάσει των κριτηρίων αξιολόγησης που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού. Επιπλέον, στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού απαριθμούνται ενδεικτικά ορισμένοι από τους παράγοντες που ασκούν επιρροή κατά την εκτίμηση του ενδεδειγμένου επιπέδου ασφάλειας έναντι των κινδύνων που παρουσιάζει η επεξεργασία.

42. Από το εν λόγω άρθρο 32, παράγραφοι 1 και 2, προκύπτει ότι **η καταλληλότητα τέτοιων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων πρέπει να εκτιμάται σε δύο**

στάδια. Αφενός, πρέπει να προσδιορίζονται οι κίνδυνοι παραβίασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συνεπάγεται η οικεία επεξεργασία και οι ενδεχόμενες συνέπειές τους για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων. Η εκτίμηση αυτή πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο συγκεκριμένο, λαμβανομένου υπόψη του βαθμού πιθανότητας των κινδύνων που εντοπίστηκαν και του βαθμού σοβαρότητάς τους. Αφετέρου, πρέπει να εξακριβώνεται αν τα μέτρα που έλαβε ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι προσαρμοσμένα στους κινδύνους αυτούς, λαμβανομένων υπόψη των τελευταίων εξελίξεων, του κόστους εφαρμογής, καθώς και της φύσης, του πεδίου εφαρμογής, του πλαισίου και των σκοπών της επεξεργασίας αυτής.

43. Βεβαίως, ο υπεύθυνος επεξεργασίας διαθέτει ορισμένη διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων που είναι κατάλληλα προκειμένου να διασφαλίσει επίπεδο ασφάλειας κατάλληλο για την αντιμετώπιση του κινδύνου, όπως απαιτεί το άρθρο 32, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ. Εντούτοις, **το εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αξιολογήσει την πολύπλοκη εκτίμηση στην οποία προέβη** ο υπεύθυνος επεξεργασίας και, κατ' αυτόν τον τρόπο, **να βεβαιωθεί ότι τα μέτρα που αυτός έλαβε είναι ικανά να εγγυηθούν** ένα τέτοιο επίπεδο ασφάλειας.

44. Εξάλλου, μια τέτοια ερμηνεία μπορεί να διασφαλίσει, αφενός, την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία τονίζεται στις αιτιολογικές σκέψεις 11 και 74 του κανονισμού και, αφετέρου, το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προσφυγής κατά του υπευθύνου επεξεργασίας, όπως αυτό προστατεύεται από το άρθρο 79, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 4 του ίδιου κανονισμού.

45. Ως εκ τούτου, **προκειμένου να ελέγξει την καταλληλότητα** των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων που εφαρμόζονται βάσει του άρθρου 32 του ΓΚΠΔ, το εθνικό δικαστήριο **δεν πρέπει να περιορίζεται στη διαπίστωση του τρόπου** με τον οποίον ο υπεύθυνος επεξεργασίας είχε την πρόθεση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο αυτό, **αλλά να προβαίνει σε επί της ουσίας εξέταση** των μέτρων αυτών, υπό το πρίσμα όλων των κριτηρίων που

μνημονεύονται στο εν λόγω άρθρο, καθώς και των ιδιαίτερων περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης και των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων που έχει στη διάθεσή του.

46. Η εξέταση αυτή απαιτεί συγκεκριμένη ανάλυση τόσο της φύσης όσο και του περιεχομένου των μέτρων που εφάρμοσε ο υπεύθυνος επεξεργασίας, του τρόπου με τον οποίο εφαρμόστηκαν τα μέτρα αυτά και των πρακτικών συνεπειών τους στο επίπεδο ασφάλειας που ο υπεύθυνος επεξεργασίας όφειλε να εγγυηθεί, λαμβανομένων υπόψη των εγγενών στην επεξεργασία αυτή κινδύνων.

47. Κατά συνέπεια, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να εκτιμούν κατά τρόπο συγκεκριμένο την καταλληλότητα των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων που εφαρμόζει ο υπεύθυνος επεξεργασίας δυνάμει του άρθρου αυτού, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους που συνδέονται με τη συγκεκριμένη επεξεργασία και εξετάζοντας αν η φύση, το περιεχόμενο και η εφαρμογή των μέτρων είναι προσαρμοσμένα στους κινδύνους αυτούς. [C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite]

● 44. Επομένως, **δικαστήριο που επιλαμβάνεται τέτοιας αγωγής αποζημίωσης** βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ δεν μπορεί να λάβει υπόψη μόνον το γεγονός ότι οι υπάλληλοι του υπευθύνου επεξεργασίας παρέδωσαν κατά λάθος σε τρίτο πρόσωπο άνευ αδείας έγγραφο που περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, προκειμένου να διαπιστώσει εάν υπήρξε παράβαση υποχρέωσης που προβλέπεται από τον εν λόγω κανονισμό. Το δικαστήριο αυτό **οφείλει επίσης να λάβει υπόψη όλα τα στοιχεία που προσκόμισε ο υπεύθυνος επεξεργασίας προκειμένου να αποδείξει την καταλληλότητα** των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων που έλαβε προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 24 και 32 του κανονισμού αυτού. [C-687/21 – MediaMarktSaturn]

Η προϋπόθεση υπαιτιότητας για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης

● 89. Λαμβανομένης υπόψη της απάντησης του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί, αφενός, αν το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η στοιχειοθέτηση της ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας εξαρτάται από την ύπαρξη υπαιτιότητάς του και, αφετέρου, αν ο βαθμός υπαιτιότητας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για χρηματική ικανοποίηση λόγω μη υλικής ζημίας βάσει της διάταξης αυτής.

90. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του ερωτήματος αυτού, επισημαίνεται ότι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 82 της παρούσας απόφασης, το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ εξαρτά το δικαίωμα αποζημίωσης από τη συνδρομή τριών στοιχείων, ήτοι την ύπαρξη παράβασης του κανονισμού, την ύπαρξη ζημίας και την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της παράβασης και της ζημίας.

91. Το άρθρο 82, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ ορίζει ότι **κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας που συμμετέχει στην επεξεργασία είναι υπεύθυνος για τη ζημία** που προκάλεσε η εκ μέρους του επεξεργασία η οποία συνιστά παράβαση του κανονισμού. Πλην όμως, από το γράμμα της διάταξης αυτής σε ορισμένες γλωσσικές αποδόσεις, ιδίως στη γερμανική απόδοση που είναι η απόδοση της γλώσσας διαδικασίας στην υπό κρίση υπόθεση, **δεν δύναται να συναχθεί με βεβαιότητα αν η επίμαχη παράβαση πρέπει να καταλογίζεται** στον υπεύθυνο της επεξεργασίας προκειμένου να στοιχειοθετείται η ευθύνη του.

92. Συναφώς, από την ανάλυση των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων της πρώτης περιόδου του άρθρου 82, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας τεκμαίρεται ότι συμμετείχε στην επεξεργασία η οποία συνιστά παράβαση του κανονισμού. Πράγματι, ενώ οι αποδόσεις στη γερμανική, τη γαλλική ή τη φινλανδική γλώσσα είναι διατυπωμένες κατά τρόπο αόριστο, ορισμένες άλλες γλωσσικές αποδόσεις είναι ακριβέστερες και χρησιμοποιούν έναν προσδιορισμό την τρίτη φορά που εμφανίζεται ο όρος «επεξεργασία» ή για

την τρίτη αναφορά στον όρο αυτόν, με αποτέλεσμα να είναι σαφές ότι ο όρος, την τρίτη φορά που εμφανίζεται ή που γίνεται αναφορά σε αυτόν, παραπέμπει στην ίδια πράξη όπως και τη δεύτερη φορά που εμφανίζεται. Αυτό ισχύει για την απόδοση στην ισπανική, την εσθονική, την ελληνική, την ιταλική ή τη ρουμανική γλώσσα.

93. Το άρθρο 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ διευκρινίζει, στο πλαίσιο αυτό, ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας **απαλλάσσεται από την ευθύνη που έχει**, δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 82, **εάν αποδεικνύει ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το γενεσιουργό γεγονός** της ζημίας.

94. Επομένως, από τη συνδυαστική ανάλυση των διαφόρων αυτών διατάξεων του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι το εν λόγω άρθρο **προβλέπει καθεστώς ευθύνης λόγω υπαιτιότητας όπου το βάρος απόδειξης** δεν φέρει το πρόσωπο που υπέστη ζημία αλλά ο υπεύθυνος της επεξεργασίας.

95. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 82, καθώς και από τους σκοπούς που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης μέσω του ΓΚΠΔ.

96. Συναφώς, πρώτον, από το γράμμα των άρθρων 24 και 32 του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν απλώς στον υπεύθυνο επεξεργασίας την υποχρέωση να λαμβάνει τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την αποφυγή, στο μέτρο του δυνατού, οποιασδήποτε προσβολής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η καταλληλότητα των μέτρων αυτών πρέπει να αξιολογείται κατά τρόπο συγκεκριμένο, με εξέταση του αν ο υπεύθυνος εφάρμοσε τα μέτρα αυτά λαμβάνοντας υπόψη τα διάφορα κριτήρια που προβλέπονται στα εν λόγω άρθρα και τις ανάγκες προστασίας των δεδομένων που είναι ειδικώς εγγενείς στη συγκεκριμένη επεξεργασία, καθώς και τους κινδύνους που ενέχει η επεξεργασία αυτή (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 30).

97. Μια τέτοια υποχρέωση όμως θα ετίθετο υπό αμφισβήτηση αν ο υπεύθυνος επεξεργασίας όφειλε, εν συνεχεία, να αποκαταστήσει κάθε ζημία που προκλήθηκε από επεξεργασία η οποία διενεργήθηκε κατά παράβαση του ΓΚΠΔ.

98. Δεύτερον, όσον αφορά τους σκοπούς του ΓΚΠΔ, από τις αιτιολογικές του σκέψεις 4 έως 8 προκύπτει ότι αποσκοπεί στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων των υπευθύνων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των δικαιωμάτων των προσώπων των οποίων τα δεδομένα αυτά υποβάλλονται σε επεξεργασία. Ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας ενώ θα διασφαλιστεί παράλληλα υψηλό επίπεδο προστασίας των υποκειμένων των δεδομένων. Επομένως, πρόκειται για στάθμιση μεταξύ των συμφερόντων του υπευθύνου της επεξεργασίας και των προσώπων των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία. Πλην όμως, ένας μηχανισμός υποκειμενικής ευθύνης με αντιστροφή του βάρους απόδειξης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, καθιστά ακριβώς δυνατή τη διασφάλιση της εν λόγω ισορροπίας.

99. Αφενός, όπως παρατήρησε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 93 των προτάσεών του, δεν θα ήταν σύμφωνο με τον σκοπό μιας τέτοιας αυξημένης προστασίας να προκριθεί ερμηνεία κατά την οποία τα υποκείμενα των δεδομένων που υπέστησαν ζημία λόγω παράβασης του ΓΚΠΔ θα έπρεπε, στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, να φέρουν το βάρος να αποδείξουν όχι μόνον την ύπαρξη της παράβασης και της ζημίας που υπέστησαν, αλλά και την ύπαρξη υπαιτιότητας του υπευθύνου επεξεργασίας εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, ή ακόμη και τον βαθμό της εν λόγω υπαιτιότητας, μολονότι το άρθρο 82 δεν θέτει τέτοιες απαιτήσεις (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 56).

100. Αφετέρου, **ένα καθεστώς αντικειμενικής ευθύνης δεν διασφαλίζει την επίτευξη του σκοπού της ασφάλειας δικαίου** που επιδιώκει ο νομοθέτης, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 7 του ΓΚΠΔ.

[...]

103. Κατά συνέπεια, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, αφενός, η στοιχειοθέτηση της ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας **εξαρτάται από την ύπαρξη υπαιτιότητάς του, η οποία τεκμαίρεται, εκτός αν αυτός αποδείξει ότι ουδόλως μπορεί να του καταλογιστεί ευθύνη για το ζημιογόνο γεγονός, και, αφετέρου, το άρθρο 82 δεν απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός υπαιτιότητας κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για χρηματική ικανοποίηση λόγω μη υλικής ζημίας βάσει της διάταξης αυτής.** [[C-667/21 - Krankenversicherung Nordrhein](#)]

Απαλλαγή από ευθύνη εναγομένου λόγω σφάλματος υπαλλήλου

● 44. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν εάν το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, προκειμένου ο υπεύθυνος επεξεργασίας να απαλλαγεί από την ευθύνη του βάσει της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, **αρκεί να προβάλει ότι η επίμαχη ζημία προκλήθηκε από σφάλμα προσώπου που ενεργεί υπό την εποπτεία του**, κατά την έννοια του άρθρου 29 του κανονισμού.

45. Υπενθυμίζεται συναφώς, πρώτον, ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ ορίζει στην παράγραφο 2 ότι κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας που συμμετέχει στην επεξεργασία είναι υπεύθυνος για τη ζημία που προκάλεσε η εκ μέρους του επεξεργασία κατά παράβαση του κανονισμού και, στην παράγραφο 3, ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας απαλλάσσεται από την ευθύνη της παραγράφου 2 **εάν αποδεικνύει ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας.**

46. Το Δικαστήριο έχει διαπιστώσει ότι από τη συνδυασμένη ανάλυση των παραγράφων 2 και 3 του εν λόγω άρθρου 82 προκύπτει ότι το άρθρο αυτό προβλέπει καθεστώς ευθύνης λόγω υπαιτιότητας, στο πλαίσιο του οποίου ο υπεύθυνος επεξεργασίας τεκμαίρεται ότι συμμετείχε στην κατά παράβαση του ΓΚΠΔ επεξεργασία, με αποτέλεσμα να μη φέρει το βάρος απόδειξης το πρόσωπο

που υπέστη τη ζημία, αλλά ο υπεύθυνος επεξεργασίας (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψεις 92 έως 94).

47. Όσον αφορά το ζήτημα αν ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του δυνάμει του άρθρου 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ, για τον λόγο και μόνον ότι η ζημία προκλήθηκε από υπαίτια συμπεριφορά προσώπου το οποίο ενεργεί υπό την εποπτεία του, κατά την έννοια του άρθρου 29 του κανονισμού, αφενός, από το εν λόγω άρθρο 29 προκύπτει ότι τα πρόσωπα που ενεργούν υπό την εποπτεία του υπευθύνου επεξεργασίας, όπως οι υπάλληλοί του, τα οποία έχουν πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, μπορούν κατ' αρχήν να επεξεργάζονται τα δεδομένα αυτά μόνον κατ' εντολή του υπευθύνου επεξεργασίας και σύμφωνα με αυτήν (πρβλ. απόφαση της 22ας Ιουνίου 2023, Pankki S, C-579/21, EU:C:2023:501, σκέψεις 73 και 74).

48. Αφετέρου, το άρθρο 32, παράγραφος 4, του ΓΚΠΔ, σχετικά με την ασφάλεια της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προβλέπει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας **λαμβάνει μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι κάθε φυσικό πρόσωπο που ενεργεί υπό την εποπτεία** του και έχει πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα τα επεξεργάζεται μόνον κατ' εντολή του υπευθύνου επεξεργασίας, εκτός εάν υποχρεούται προς τούτο από το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους.

49. **Ο υπάλληλος του υπευθύνου επεξεργασίας** είναι πράγματι φυσικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί υπό την εποπτεία του υπευθύνου επεξεργασίας. Επομένως, **εναπόκειται στον εν λόγω υπεύθυνο να διασφαλίζει** ότι οι οδηγίες του εφαρμόζονται σωστά από τους υπαλλήλους του. Ως εκ τούτου, ο υπεύθυνος επεξεργασίας **δεν μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη που υπέχει** βάσει του άρθρου 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ, **προβάλλοντας απλώς αμέλεια ή παράλειψη** προσώπου που ενεργεί υπό την εποπτεία του.

50. Εν προκειμένω, με τις γραπτές παρατηρήσεις της ενώπιον του Δικαστηρίου, η juris υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να

απαλλάσσεται από την ευθύνη του, δυνάμει του άρθρου 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ, όταν η παράβαση που προκάλεσε τη ζημία καταλογίζεται στη συμπεριφορά υπαλλήλου του ο οποίος δεν ακολούθησε τις οδηγίες του εν λόγω υπευθύνου και εφόσον η παράβαση αυτή δεν οφείλεται σε παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει ο ίδιος ο υπεύθυνος, όπως αυτές προβλέπονται ειδικότερα από τα άρθρα 24, 25 και 32 του κανονισμού.

51. Επισημαίνεται συναφώς ότι οι περιστάσεις της απαλλαγής που προβλέπεται από το άρθρο 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ πρέπει να περιορίζονται αυστηρά στις περιπτώσεις στις οποίες ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι σε θέση να αποδείξει ότι η ζημία δεν μπορεί να του καταλογιστεί (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 70). Ως εκ τούτου, **σε περίπτωση παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από πρόσωπο το οποίο ενεργεί υπό την εποπτεία** του υπευθύνου επεξεργασίας, ο τελευταίος μπορεί να απαλλαγεί μόνον εφόσον αποδείξει **ότι δεν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια** μεταξύ της τυχόν παράβασης της υποχρέωσης προστασίας των δεδομένων, την οποία υπέχει δυνάμει των άρθρων 5, 24 και 32 του κανονισμού, και της ζημίας που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Natsionalna agentsia za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, σκέψη 72).

52. Ως εκ τούτου, προκειμένου ο υπεύθυνος επεξεργασίας να απαλλαγεί από την ευθύνη του δυνάμει του άρθρου 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ, **δεν αρκεί να αποδείξει ότι είχε δώσει οδηγίες** στα πρόσωπα που ενεργούσαν υπό την εποπτεία του, κατά την έννοια του άρθρου 29 του κανονισμού αυτού, **και ότι κάποιο από αυτά παρέβη την υποχρέωσή του να ακολουθεί τις οδηγίες αυτές**, με αποτέλεσμα να συμβάλει στην επέλευση της επίμαχης ζημίας.

53. Πράγματι, αν γινόταν δεκτό ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του προβάλλοντας απλώς το σφάλμα προσώπου που ενεργεί υπό την εποπτεία του, τούτο θα έθιγε την πρακτική αποτελεσματικότητα του δικαιώματος αποζημίωσης που κατοχυρώνεται από το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν το αιτούν δικαστήριο, και,

επιπλέον, δεν θα ήταν σύμφωνο με τον σκοπό του κανονισμού αυτού, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν.

54. Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, προκειμένου ο υπεύθυνος επεξεργασίας να απαλλαγεί από την ευθύνη του βάσει της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, δεν αρκεί να προβάλλει ότι η επίμαχη ζημία προκλήθηκε από σφάλμα προσώπου που ενεργεί υπό την εποπτεία του, κατά την έννοια του άρθρου 29 του κανονισμού. [C-741/21 – juris]

Απαλλαγή από ευθύνη λόγω πρόκλησης ζημίας από τρίτους (βλ. χάκερς)

● 65. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας απαλλάσσεται από την υποχρέωσή του να αποκαταστήσει, βάσει του άρθρου 82, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού, τη ζημία που υπέστη ένα πρόσωπο, για τον λόγο και μόνον ότι η ζημία προκλήθηκε από άνευ αδείας κοινολόγηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή από άνευ αδείας πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα από «τρίτους», κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 10, του εν λόγω κανονισμού.

66. Προκαταρκτικώς, διευκρινίζεται ότι από το άρθρο 4, σημείο 10, του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι έχουν την ιδιότητα του «τρίτου», μεταξύ άλλων, πρόσωπα άλλα από εκείνα τα οποία, υπό την άμεση εποπτεία του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ο ορισμός αυτός **καλύπτει πρόσωπα που δεν είναι υπάλληλοι** του υπευθύνου επεξεργασίας **και δεν τελούν υπό τον έλεγχό του**, όπως τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται το υποβληθέν ερώτημα.

67. Εν συνεχεία, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι το άρθρο 82, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ ορίζει ότι «κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας που συμμετέχει στην επεξεργασία

είναι υπεύθυνος για τη ζημία που προκάλεσε η εκ μέρους του επεξεργασία που παραβαίνει τον [εν λόγω] κανονισμό» και ότι η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού προβλέπει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία, ανάλογα με την περίπτωση, απαλλάσσεται από την ευθύνη αυτή «εάν αποδεικνύει ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας».

68. Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 146 του ΓΚΠΔ, η οποία αναφέρεται ειδικώς στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, ορίζεται, στην πρώτη και δεύτερη περίοδο, ότι «[κ]άθε ζημία την οποία υφίσταται ένα πρόσωπο ως αποτέλεσμα επεξεργασίας κατά παράβαση του [εν λόγω] κανονισμού θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο αποζημίωσης από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία» και ότι «[ο] υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία θα πρέπει να απαλλάσσονται από την υποχρέωση αποζημίωσης εάν αποδείξουν ότι δεν φέρουν καμία ευθύνη για τη ζημία».

69. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, αφενός, ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας **οφείλει κατ' αρχήν να αποκαταστήσει ζημία που προκλήθηκε** από παράβαση του κανονισμού αυτού συνδεδεμένη με την εν λόγω επεξεργασία και, αφετέρου, ότι **δεν μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του παρά μόνον εάν αποδείξει ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας**.

70. Επομένως, όπως προκύπτει από τη ρητή προσθήκη του επιθέτου «καμία» κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας, οι περιστάσεις υπό τις οποίες ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να αξιώσει την απαλλαγή του από την αστική ευθύνη που υπέχει δυνάμει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ **πρέπει να περιορίζονται αυστηρά στις περιπτώσεις κατά τις οποίες** ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι σε θέση να αποδείξει ότι ο ίδιος δεν φέρει καμία ευθύνη για τη ζημία.

71. Όταν, όπως εν προκειμένω, μια παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 12, του ΓΚΠΔ, **έχει διαπραχθεί από δράστες κυβερνοεγκλήματος** και, επομένως, από «τρίτους», κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 10, του κανονισμού αυτού, **η παράβαση αυτή δεν μπορεί να καταλογιστεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας, εκτός αν αυτός κατέστησε**

δυνατή την εν λόγω παραβίαση παραβαίνοντας υποχρέωση προβλεπόμενη από τον ΓΚΠΔ, και ιδίως την υποχρέωση προστασίας των δεδομένων την οποία υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο στ', καθώς και από τα άρθρα 24 και 32 του ίδιου κανονισμού.

72. Επομένως, σε περίπτωση παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τρίτον, ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του, βάσει του άρθρου 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ, αποδεικνύοντας ότι η τυχόν παράβαση της υποχρέωσης προστασίας των δεδομένων **δεν συνδέεται αιτιωδώς με τη ζημία** που υπέστη το φυσικό πρόσωπο.

73. Δεύτερον, η ανωτέρω ερμηνεία του εν λόγω άρθρου 82, παράγραφος 3, συνάδει επίσης με τον σκοπό του ΓΚΠΔ, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν και ο οποίος εξαγγέλλεται στις αιτιολογικές σκέψεις 10 και 11 του κανονισμού αυτού.

74. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 3, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν μπορεί να απαλλαγεί από την υποχρέωσή του να αποκαταστήσει, βάσει του άρθρου 82, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού, τη ζημία που υπέστη ένα πρόσωπο, για τον λόγο και μόνον ότι η ζημία αυτή προκλήθηκε από άνευ αδείας κοινολόγηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή από άνευ αδείας πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα από «τρίτους», κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 10, του εν λόγω κανονισμού, καθώς και ότι, στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να αποδείξει ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για το γενεσιουργό γεγονός της ζημίας. [C-340/21 - Natsionalna agentsia za prihodite]

Η κατάχρηση ταυτότητας ως προϋπόθεση για αποζημίωση

● 52. Εν προκειμένω, το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα αφορά το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, και

ειδικότερα την έννοια της «κατάχρησης ταυτότητας» που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 75 του ΓΚΠΔ. Πλην όμως, επισημαίνεται ότι, πέραν της συγκεκριμένης αιτιολογικής σκέψης, η έννοια αυτή περιλαμβάνεται και στην αιτιολογική σκέψη 85 του ίδιου κανονισμού.

53. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 75 και 85 του κανονισμού αυτού, έχει την έννοια ότι, **για να στοιχειοθετηθεί «κατάχρηση ταυτότητας» και να θεμελιωθεί αξίωση αποζημίωσης** για μη υλική ζημία βάσει της εν λόγω διάταξης, πρέπει η ταυτότητα του προσώπου του οποίου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εκλάπησαν να έχει όντως αποτελέσει αντικείμενο υποκλοπής από τρίτο ή, αντιθέτως, αν μια τέτοια κατάχρηση ταυτότητας στοιχειοθετείται εφόσον ο τρίτος διαθέτει δεδομένα που καθιστούν δυνατή την εξακρίβωση της ταυτότητας του υποκειμένου των δεδομένων.

54. Ο ΓΚΠΔ δεν παρέχει ορισμό της έννοιας της κατάχρησης ταυτότητας. Εντούτοις, η «κατάχρηση» ή η «υποκλοπή» ταυτότητας απαριθμούνται στην αιτιολογική σκέψη 75 του κανονισμού αυτού στο πλαίσιο ενός μη εξαντλητικού καταλόγου των συνεπειών που μπορεί να επιφέρει μια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προκαλώντας σωματική, υλική ή μη υλική βλάβη. Στην αιτιολογική σκέψη 85 του εν λόγω κανονισμού, η «κατάχρηση» ή η «υποκλοπή» ταυτότητας απαριθμούνται εκ νέου και από κοινού στο πλαίσιο καταλόγου σωματικών, υλικών και ή μη υλικών βλαβών τις οποίες μπορεί να επιφέρει μια παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

55. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 29 των προτάσεών του, οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις των αιτιολογικών σκέψεων 75 και 85 του ΓΚΠΔ αναφέρουν τους όρους «κατάχρηση ταυτότητας», «υποκλοπή ταυτότητας», «κλοπή ταυτότητας», «υπεξαίρεση ταυτότητας» και «αντιποίηση ταυτότητας» οι οποίοι χρησιμοποιούνται αδιακρίτως. Κατά συνέπεια, οι έννοιες της «κατάχρησης» και της «υποκλοπής» ταυτότητας χρησιμοποιούνται εκ περιτροπής και δεν μπορούν να

διακριθούν μεταξύ τους. Οι δύο τελευταίες αυτές έννοιες δημιουργούν τεκμήριο βούλησης οικειοποιήσεως της ταυτότητας ενός προσώπου του οποίου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν προηγουμένως αποτελέσει αντικείμενο κλοπής.

56. Επιπλέον, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 30 των προτάσεων του, μεταξύ των διαφόρων εννοιών που απαριθμούνται στις αιτιολογικές σκέψεις 75 και 85 του ΓΚΠΔ, η «απώλεια ελέγχου» ή η παρεμπόδιση της «άσκησης ελέγχου» επί δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διακρίνονται από την «κατάχρηση» ή την «υποκλοπή» ταυτότητας. Επομένως, η πρόσβαση και η απόκτηση ελέγχου επί τέτοιων δεδομένων, πράξεις που θα μπορούσαν να εξομοιωθούν με κλοπή των δεδομένων αυτών, δεν μπορούν, άνευ ετέρου, να εξομοιωθούν με «κατάχρηση» ή «υποκλοπή» ταυτότητας. Με άλλα λόγια, η κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν συνιστά αφ' εαυτής κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας.

57. Εντούτοις, πρέπει να διευκρινιστεί, συναφώς, ότι η δύναμη του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ αποζημίωση για μη υλική ζημία που προκλήθηκε από κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα **δεν μπορεί να περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου αποδεικνύεται ότι μια τέτοια κλοπή δεδομένων επέφερε περαιτέρω κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας**. Συγκεκριμένα, η κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενός υποκειμένου δεδομένων γεννά δικαίωμα αποζημίωσης για μη υλική ζημία δύναμη του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, εφόσον πληρούνται οι τρεις προϋποθέσεις τις οποίες θέτει η συγκεκριμένη διάταξη, ήτοι εφόσον έχει πραγματοποιηθεί επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ, διαπιστώνεται υλική ή μη υλική ζημία σε βάρος του υποκειμένου των δεδομένων και υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράνομης επεξεργασίας και της διαπιστωθείσας ζημίας [πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα) (C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 32 και 36)].

58. Για τους λόγους αυτούς, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 75 και 85 του κανονισμού αυτού, έχει την έννοια ότι, για να στοιχειοθετηθεί «κατάχρηση ταυτότητας» και να θεμελιωθεί αξίωση αποζημίωσης για μη υλική ζημία βάσει της εν λόγω διάταξης, πρέπει η ταυτότητα του προσώπου του οποίου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εκλάπησαν να έχει όντως αποτελέσει αντικείμενο υποκλοπής από τρίτο. Εντούτοις, η καταβολή αποζημίωσης, δυνάμει της διάταξης αυτής, για μη υλική ζημία που προκλήθηκε από κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν μπορεί να περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου αποδεικνύεται ότι μια τέτοια κλοπή δεδομένων επέφερε περαιτέρω κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας. [C-182/22 - Scalable Capital]

Αποζημίωση πλήρης, ουσιαστική και όχι τιμωρητική

- 58. Συναφώς, λαμβανομένης υπόψη **της αντισταθμιστικής λειτουργίας του δικαιώματος αποζημιώσεως** που προβλέπεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, όπως υπογράμμισε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 39, 49 και 52 των προτάσεων του, χρηματική αποζημίωση βάσει της διατάξεως αυτής πρέπει να θεωρείται «πλήρης και ουσιαστική» **αν παρέχει τη δυνατότητα πλήρους αποκαταστάσεως** της συγκεκριμένης ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του ΓΚΠΔ, **χωρίς να απαιτείται**, για τους σκοπούς μιας τέτοιας πλήρους αποζημιώσεως, η επιδίκαση τιμωρητικής αποζημιώσεως.¹⁷ [C-300/21 - Österreichische Post]
- 34. Όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας, η αποκλειστικώς αντισταθμιστική λειτουργία του δικαιώματος αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ συνεπάγεται ότι τα κριτήρια υπολογισμού της οφειλόμενης αποζημίωσης βάσει του εν λόγω άρθρου πρέπει να καθορίζονται

¹⁷ Επίσης C-667/21 - Krankenversicherung Nordrhein, σκ. 84, C-741/21 – juris, σκ. 61, C-590/22 – PS, σκ. 42

από την έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι η αποζημίωση είναι πλήρης και ουσιαστική, χωρίς να απαιτείται, για τους σκοπούς μιας τέτοιας πλήρους αποζημίωσης, να επιβληθεί η επιδίκαση τιμωρητικής αποζημίωσης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 57 και 58, της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψεις 23, 24, 35, 36 και 43, και της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψη 42]. [C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, σκ. 34]

Η εφαρμογή των εσωτερικών κανόνων του κράτους μέλους για τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης

● 52. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον καθορισμό του ύψους της αποζημιώσεως η οποία οφείλεται βάσει του σχετικού δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο συγκεκριμένο άρθρο, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν τους εσωτερικούς κανόνες εκάστου κράτους μέλους σχετικά με την έκταση της χρηματικής αποζημιώσεως, τηρουμένων όχι μόνον των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης.

53. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ελλείψει κανόνων της Ένωσης οι οποίοι να διέπουν ορισμένο ζήτημα, **εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη εκάστου κράτους μέλους να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες των ενδίκων βοηθημάτων** που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δικαίου, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό τον όρο, ωστόσο, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι, στις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, λιγότερο ευμενείς από τους διέποντες παρόμοιες καταστάσεις που υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο (**αρχή της ισοδυναμίας**) και δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (**αρχή της αποτελεσματικότητας**) (πρβλ. αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 2017, El Hassani,

C-403/16, EU:C:2017:960, σκέψη 26, και της 15ης Σεπτεμβρίου 2022, Uniqqa Versicherungen, C-18/21, EU:C:2022:682, σκέψη 36).

54. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι ο ΓΚΠΔ **δεν περιέχει ορισμένη διάταξη με αντικείμενο τον καθορισμό των κανόνων σχετικά με την εκτίμηση της αποζημιώσεως** την οποία το υποκείμενο των δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 1, του ΓΚΠΔ, μπορεί να αξιώσει, δυνάμει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, όταν η παράβαση του ΓΚΠΔ τού προκάλεσε ζημία. Ως εκ τούτου, ελλείψει σχετικών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, **εναπόκειται στην έννομη τάξη** κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τους λεπτομερείς κανόνες ασκήσεως των αγωγών που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το άρθρο 82 **και, ειδικότερα, τα κριτήρια καθορισμού της εκτάσεως της οφειλόμενης στο πλαίσιο αυτό αποζημιώσεως, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας** (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, Manfredi κ.λπ., C-295/04 έως C-298/04, EU:C:2006:461, σκέψεις 92 και 98).¹⁸

55. Όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας, στην παρούσα διαδικασία, το Δικαστήριο δεν διαθέτει κανένα στοιχείο ικανό να δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα προς την ανωτέρω αρχή εθνικής ρυθμίσεως εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης και, ως εκ τούτου, κανένα στοιχείο από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι η αρχή της ισοδυναμίας μπορεί να έχει συγκεκριμένη επίπτωση στο πλαίσιο της εν λόγω διαφοράς.

56. Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει αν οι όροι που προβλέπονται στο αυστριακό δίκαιο, για τον δικαστικό καθορισμό της αποζημιώσεως που οφείλεται βάσει του σχετικού δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα από τον ΓΚΠΔ.

¹⁸ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 40

57. Στο πλαίσιο αυτό, υπογραμμίζεται ότι η αιτιολογική σκέψη 146, έκτη περίοδος, του ΓΚΠΔ αναφέρει ότι το συγκεκριμένο νομοθέτημα αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι «[τα υποκείμενα των δεδομένων] θα πρέπει να λαμβάνουν πλήρη και ουσιαστική αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν».

58. Συναφώς, λαμβανομένης υπόψη της αντισταθμιστικής λειτουργίας του δικαιώματος αποζημιώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, όπως υπογράμμισε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 39, 49 και 52 των προτάσεών του, χρηματική αποζημίωση βάσει της διατάξεως αυτής πρέπει να θεωρείται «πλήρης και ουσιαστική» αν παρέχει τη δυνατότητα πλήρους αποκαταστάσεως της συγκεκριμένης ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του ΓΚΠΔ, χωρίς να απαιτείται, για τους σκοπούς μιας τέτοιας πλήρους αποζημιώσεως, η επιδίκαση τιμωρητικής αποζημιώσεως.

59. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον καθορισμό του ύψους της αποζημιώσεως η οποία οφείλεται βάσει του σχετικού δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο συγκεκριμένο άρθρο, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν τους εσωτερικούς κανόνες εκάστου κράτους μέλους σχετικά με την έκταση της χρηματικής αποζημιώσεως, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης.¹⁹ [C-300/21 - Österreichische Post]

● 27. Όσον αφορά τον υπολογισμό της αποζημίωσης που ενδεχομένως οφείλεται δυνάμει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, ελλείψει σχετικής διάταξης στον κανονισμό διέπουσας το ζήτημα αυτό, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν τους εσωτερικούς κανόνες κάθε κράτους μέλους σχετικά με την έκταση της χρηματικής αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 53, 54

¹⁹ Επίσης C-667/21 - Krankenversicherung Nordrhein, σκ. 83

και 59, και της 25ης Ιανουαρίου 2024, MediaMarktSaturn, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψη 53].

[...]

43. Εφόσον ένα πρόσωπο αποδείξει ότι η παράβαση του ΓΚΠΔ προκάλεσε σε αυτόν υλική ή μη υλική ζημία, κατά την έννοια του άρθρου 82 του εν λόγω κανονισμού, από τη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει, κατ' ουσίαν, ότι **τα κριτήρια υπολογισμού της οφειλόμενης αποζημίωσης**, στο πλαίσιο μέσων έννομης προστασίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που τα υποκείμενα δικαίου αντλούν από το συγκεκριμένο άρθρο, **καθορίζονται από την έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους**, υπό την προϋπόθεση ότι η αποζημίωση **είναι πλήρης και ουσιαστική**. [C-182/22 - Scalable Capital]

Η σοβαρότητα της παράβασης και ο βαθμός υπαιτιότητας σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης

● 86. Δεδομένου ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν επιτελεί αποτρεπτική, ή ακόμη και τιμωρητική, λειτουργία, όπως αυτή την οποία εξετάζει το αιτούν δικαστήριο, η σοβαρότητα της παράβασης του κανονισμού η οποία προκάλεσε την οικεία ζημία δεν μπορεί να επηρεάσει το ύψος της αποζημίωσης που επιδικάζεται δυνάμει της διάταξης αυτής, **ακόμη και όταν δεν πρόκειται για υλική αλλά για μη υλική ζημία**. Επομένως, το ποσό αυτό **δεν μπορεί να καθοριστεί σε επίπεδο που υπερβαίνει την πλήρη αποκατάσταση** της ζημίας.²⁰

87. Κατά συνέπεια, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπει η διάταξη αυτή επιτελεί αντισταθμιστική λειτουργία, καθόσον η χρηματική αποζημίωση βάσει της εν λόγω διάταξης πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της συγκεκριμένης ζημίας που

²⁰ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 41

προκλήθηκε από την παράβαση του κανονισμού, και όχι αποτρεπτική ή τιμωρητική λειτουργία.

[...]

101. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του πέμπτου ερωτήματος, σχετικά με τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που ενδεχομένως οφείλεται δυνάμει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, υπενθυμίζεται ότι, όπως υπογραμμίστηκε στη σκέψη 83 της παρούσας απόφασης, για τον υπολογισμό της αποζημίωσης αυτής, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν τους εσωτερικούς κανόνες κάθε κράτους μέλους σχετικά με την έκταση της χρηματικής αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου.

102. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι, λαμβανομένης υπόψη της αντισταθμιστικής λειτουργίας του, το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ **δεν απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός σοβαρότητας της παράβασης** του κανονισμού αυτού, την οποία τεκμαίρεται ότι διέπραξε ο υπεύθυνος επεξεργασίας, κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για χρηματική ικανοποίηση λόγω μη υλικής ζημίας βάσει της διάταξης αυτής, αλλά απαιτεί το ποσό αυτό να καθορίζεται κατά τέτοιον τρόπον **ώστε να αντισταθμίζεται πλήρως η συγκεκριμένη ζημία που προκλήθηκε** από την παράβαση του κανονισμού, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 84 και 87 της παρούσας απόφασης.

103. Κατά συνέπεια, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, αφενός, η στοιχειοθέτηση της ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας εξαρτάται από την ύπαρξη υπαιτιότητάς του, η οποία τεκμαίρεται, εκτός αν αυτός αποδείξει ότι ουδόλως μπορεί να του καταλογιστεί ευθύνη για το ζημιογόνο γεγονός, και, αφετέρου, το άρθρο 82 **δεν απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός υπαιτιότητας** κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για χρηματική ικανοποίηση λόγω μη υλικής ζημίας βάσει της διάταξης αυτής. [[C-667/21 - Krankenversicherung Nordrhein](#)]

• 51. Με το έκτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον σκοπό της αποκατάστασης της ζημίας βάσει της διάταξης αυτής, **απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός σοβαρότητας της παράβασης** του κανονισμού την οποία διέπραξε ο υπεύθυνος επεξεργασίας.

52. Συναφώς, από το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ προκύπτει, αφενός, ότι η στοιχειοθέτηση της ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας εξαρτάται, μεταξύ άλλων, **από την ύπαρξη υπαιτιότητάς του, η οποία τεκμαίρεται**, εκτός αν αυτός αποδείξει ότι ουδόλως μπορεί να του καταλογιστεί ευθύνη για το ζημιογόνο γεγονός, και, αφετέρου, το άρθρο 82 **δεν απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός υπαιτιότητας** κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για χρηματική ικανοποίηση λόγω μη υλικής ζημίας βάσει της διάταξης αυτής (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψη 103).

53. Όσον αφορά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που ενδεχομένως οφείλεται δυνάμει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, δεδομένου ότι ο κανονισμός αυτός δεν περιέχει διάταξη με τέτοιο αντικείμενο, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν, κατά την εκτίμηση αυτή, να εφαρμόζουν τους εσωτερικούς κανόνες κάθε κράτους μέλους σχετικά με την έκταση της χρηματικής αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψεις 83 και 101 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

54. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, λαμβανομένης υπόψη της αντισταθμιστικής λειτουργίας του δικαιώματος αποζημίωσης, το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ **δεν απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός σοβαρότητας της παράβασης** του κανονισμού αυτού, την οποία τεκμαίρεται ότι διέπραξε ο υπεύθυνος επεξεργασίας, κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για χρηματική ικανοποίηση λόγω μη υλικής ζημίας βάσει της διάταξης αυτής, αλλά απαιτεί το ποσό αυτό να καθορίζεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε να

αντισταθμίζεται πλήρως η συγκεκριμένη ζημία που προκλήθηκε από την παράβαση του κανονισμού (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, *Krankenversicherung Nordrhein*, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψεις 84 έως 87 και 102 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

55. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι δεν απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη για τους σκοπούς της αποκατάστασης μιας ζημίας βάσει της διάταξης αυτής ο βαθμός σοβαρότητας της παράβασης που διέπραξε ο υπεύθυνος επεξεργασίας. [[C-687/21 – MediaMarktSaturn](#)]

● 28. Επιβάλλεται ωστόσο να επισημανθεί, αφενός, ότι η θεμελίωση ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ εξαρτάται από την ύπαρξη υπαιτιότητάς του, η οποία τεκμαίρεται, εκτός αν αυτός αποδείξει ότι ουδόλως μπορεί να του καταλογιστεί ευθύνη για το ζημιογόνο γεγονός, και, αφετέρου, ότι το άρθρο 82 δεν απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός υπαιτιότητας κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για μη υλική ζημυρία βάσει της διάταξης αυτής (αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2023, *Krankenversicherung Nordrhein*, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψη 103, και της 25ης Ιανουαρίου 2024, *MediaMarktSaturn*, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψη 52). [[C-182/22 - Scalable Capital](#)]

Η πρόθεση της τέλεσης της παράβασης σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης

● 26. Με το τρίτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, κατά τον καθορισμό της οφειλόμενης βάσει της διάταξης αυτής αποζημίωσης, απαιτείται να λαμβάνεται υπόψη η βαρύτητα της παράβασης του κανονισμού **καθώς και ενδεχόμενη πρόθεση εκ μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας** για τέλεση της παράβασης.

[...]

29. Επιπλέον, λόγω της αποκλειστικής αντισταθμιστικής λειτουργίας που επιτελεί η αποζημίωσης του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, **αποκλείεται η συνεκτίμηση ενδεχόμενης πρόθεσης** για τέλεση της παράβασης την οποία τεκμαίρεται ότι διέπραξε ο υπεύθυνος επεξεργασίας, στο πλαίσιο του καθορισμού του ποσού της αποζημίωσης που επιδικάζεται για μη υλική ζημία βάσει της συγκεκριμένης διάταξης. Εντούτοις, το ποσό αυτό πρέπει να καθορίζεται κατά τρόπον ώστε να αποκαθίσταται πλήρως η ζημία που προκλήθηκε συγκεκριμένα από το γεγονός της παράβασης του κανονισμού (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2023, *Krankenversicherung Nordrhein*, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψη 102, και της 25ης Ιανουαρίου 2024, *MediaMarktSaturn*, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψη 54).

30. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι δεν επιτάσσει να λαμβάνεται υπόψη, κατά τον καθορισμό της οφειλόμενης βάσει της διάταξης αυτής αποζημίωσης, η βαρύτητα της παράβασης του κανονισμού καθώς και η ενδεχόμενη πρόθεση του υπεύθυνου επεξεργασίας για τέλεση της παράβασης. [\[C-182/22 - Scalable Capital\]](#)

Οι προθέσεις και τα κίνητρα του υπευθύνου επεξεργασίας σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης

● 38. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια **ότι δεν επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι προθέσεις και τα κίνητρα** του υπευθύνου επεξεργασίας προκειμένου, εφόσον συντρέχει περίπτωση, να επιδικαστεί στο υποκείμενο των δεδομένων **αποζημίωση μικρότερη από τη ζημία** την οποία το εν λόγω πρόσωπο πράγματι υπέστη.

39. Πρώτον, από το άρθρο 83 του ΓΚΠΔ, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 148 του εν λόγω κανονισμού, προκύπτει ότι, προκειμένου να αποφασιστεί αν

πρέπει να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο και να καθοριστεί το ύψος του, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, ως «επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις» κριτήρια σχετικά με τις προθέσεις και τα κίνητρα του υπευθύνου επεξεργασίας. Αντιθέτως, **τα κριτήρια αυτά δεν μνημονεύονται** στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, ούτε εξάλλου στην αιτιολογική του σκέψη 146, η οποία αφορά ειδικώς το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82 του κανονισμού.

40. Η απουσία αναφοράς σε τέτοια κριτήρια δικαιολογείται από το γεγονός ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ επιτελεί αποκλειστικά αντισταθμιστική λειτουργία, καθόσον η αποζημίωση, ιδίως η χρηματική, βάσει του εν λόγω άρθρου 82 πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας, αντιθέτως προς άλλες διατάξεις του κανονισμού αυτού οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης στο κεφάλαιο VIII, ήτοι στα άρθρα 83 και 84, τα οποία έχουν κατ' ουσίαν τιμωρητικό σκοπό, δεδομένου ότι επιτρέπουν αντιστοίχως την επιβολή διοικητικών προστίμων και άλλων κυρώσεων (πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 38 και 40, και της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψη 22).

41. Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών, ως προς το γράμμα και τον σκοπό, μεταξύ του άρθρου 82, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 146, και του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 148, **δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα κριτήρια αξιολόγησης που προβλέπονται ειδικώς στο εν λόγω άρθρο 83 μπορούν να εφαρμοστούν**, τηρουμένων των αναλογιών, στο πλαίσιο του εν λόγω άρθρου 82 [απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Η διαπίστωση αυτή **ισχύει, ειδικότερα, για τον καθορισμό του ποσού που οφείλεται** για την αποκατάσταση ζημίας βάσει του εν λόγω άρθρου 82 [πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψεις 39 και 44] καθώς και, γενικότερα, για τον καθορισμό του είδους της αποζημίωσης, ήτοι χρηματικής ή άλλης, και του ύψους αυτής.

42. Δεύτερον, η αποκλειστικώς αντισταθμιστική λειτουργία του δικαιώματος αποζημιώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την αποκατάσταση ζημίας βάσει της εν λόγω διατάξεως η βαρύτητα της παράβασης του κανονισμού καθώς και ενδεχόμενη πρόθεση εκ μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας για τέλεση της παράβασης. (πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψεις 28 έως 30).

43. Λαμβανομένης υπόψη της αποκλειστικώς αντισταθμιστικής και μη τιμωρητικής λειτουργίας που επιτελεί το εν λόγω δικαίωμα αποζημιώσεως, η σοβαρότητα μιας τέτοιας παράβασης δεν μπορεί να επηρεάσει το ύψος της αποζημίωσης που επιδικάζεται δυνάμει του άρθρου 82, παράγραφος 1, και το σχετικό ποσό δεν μπορεί να καθοριστεί σε επίπεδο που υπερβαίνει την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας [πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Μόνον η ζημία την οποία υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής αποζημίωσης (πρβλ. απόφαση της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 64).

44. Ομοίως, **η αποκλειστικώς αντισταθμιστική λειτουργία** του εν λόγω άρθρου 82, παράγραφος 1, **δεν θα επιτελούνταν αν** οι προθέσεις και τα κίνητρα του υπευθύνου της επεξεργασίας λαμβάνονταν υπόψη για τον καθορισμό του είδους της αποζημίωσης που επιδικάζεται βάσει της διάταξης αυτής ή για την επιδίκαση αποζημίωσης «χαμηλότερου ύψους» από την πλήρη αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων, όπως η περίπτωση που εξετάζει το αιτούν δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση.

45. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι προθέσεις και τα κίνητρα του υπευθύνου επεξεργασίας προκειμένου, εφόσον συντρέχει περίπτωση, να επιδικαστεί στο υποκείμενο των δεδομένων αποζημίωση μικρότερη από τη ζημία την οποία το εν

λόγω πρόσωπο πράγματι υπέστη. [C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs]

Η εκτίμηση της σχέσης της ζημίας με τη σωματική βλάβη σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης

● 31. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που οφείλεται δυνάμει του δικαιώματος αποζημίωσης για μη υλική ζημία, πρέπει να γίνει δεκτό ότι **μια τέτοια ζημία που έχει προκληθεί από παραβίαση** δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι, ως εκ της φύσεώς της, **λιγότερο σημαντική από μια σωματική βλάβη**.

32. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ελλείψει κανόνων της Ένωσης προς ρύθμιση ορισμένου ζητήματος, **εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες** των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δικαίου, δυνάμει της **αρχής της δικονομικής αυτονομίας**, υπό τον όρο, ωστόσο, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι, στις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, λιγότερο ευμενείς από τους διέποντες παρόμοιες καταστάσεις που εμπίπτουν στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) [πρβλ. αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 2017, *El Hassani*, C-403/16, EU:C:2017:960, σκέψη 26, και της 4ης Μαΐου 2023, *Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα)*, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 53].

33. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι ο ΓΚΠΔ **δεν περιέχει διάταξη με αντικείμενο τον καθορισμό των κανόνων σχετικά με τον υπολογισμό της αποζημίωσης** την οποία το υποκείμενο των δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 1, του κανονισμού αυτού, δικαιούται να λάβει δυνάμει του

άρθρου 82 του ίδιου κανονισμού, στην περίπτωση που έχει υποστεί ζημία λόγω παράβασης του κανονισμού. Ως εκ τούτου, ελλείψει σχετικών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, εναπόκειται στην έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τους λεπτομερείς κανόνες άσκησης μέσω έννομης προστασίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το άρθρο 82 και, ειδικότερα, τα κριτήρια καθορισμού της έκτασης της οφειλόμενης στο πλαίσιο αυτό αποζημίωσης, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας [απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, *Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα)*, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 54]

34. Δεδομένου ότι από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο **δεν προκύπτει ότι η αρχή της ισοδυναμίας ασκεί επιρροή** στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, πρέπει να δοθεί **έμφαση στην αρχή της αποτελεσματικότητας**. Συναφώς, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει αν οι κανόνες που προβλέπονται στο γερμανικό δίκαιο σχετικά με τον δικαστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης που οφείλεται δυνάμει του σχετικού δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ **καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων** που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα από τον ΓΚΠΔ.

35. Από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει συναφώς ότι, λαμβανομένης υπόψη της αποκλειστικώς αντισταθμιστικής λειτουργίας της αποζημίωσης του άρθρου 82, παράγραφος 1, του κανονισμού, χρηματική αποζημίωση επιδικαζόμενη βάσει της διάταξης αυτής πρέπει να θεωρηθεί «πλήρης και ουσιαστική» εφόσον παρέχει τη δυνατότητα πλήρους αποκατάστασης της ζημίας που προκλήθηκε συγκεκριμένα από το γεγονός της παράβασης του κανονισμού.

36. Υπό το πρίσμα αυτό, η αιτιολογική σκέψη 146 του κανονισμού διαλαμβάνει άλλωστε ότι «[η] έννοια της ζημίας θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά με γνώμονα τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά τρόπον ώστε να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι στόχοι του παρόντος κανονισμού», καθώς και ότι «[τ]α υποκείμενα των

δεδομένων θα πρέπει να λαμβάνουν πλήρη και ουσιαστική αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν».

37. Επισημαίνεται επίσης ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 75 και 85 του ΓΚΠΔ απαριθμούν πλείονες περιπτώσεις που μπορούν να χαρακτηριστούν ως «σωματικές, υλικές ή μη υλικές βλάβες», **χωρίς ιεράρχηση των περιπτώσεων αυτών και χωρίς να αναφέρεται** ότι οι βλάβες που οφείλονται σε παραβίαση δεδομένων είναι, ως εκ της φύσεώς τους, λιγότερο σημαντικές από τις σωματικές βλάβες.

38. Πλην όμως, αν υποθεθεί, κατ' αρχήν, ότι μια σωματική βλάβη είναι, ως εκ της φύσεώς της, πιο ουσιώδης από τη μη υλική ζημία, τότε **θα υπάρχει ο κίνδυνος υπονόμησης της εφαρμογής της αρχής της πλήρους και ουσιαστικής αποκατάστασης** της προκληθείσας ζημίας.

39. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, κατά τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης που οφείλεται δυνάμει του δικαιώματος αποζημίωσης για μη υλική ζημία, πρέπει να γίνει δεκτό ότι μια τέτοια ζημία που έχει προκληθεί από παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα **δεν είναι, ως εκ της φύσεώς της, λιγότερο σημαντική από μια σωματική βλάβη**. [C-182/22 - Scalable Capital]

Η εκτίμηση της παράβασης εθνικών διατάξεων σε σχέση με το ύψος της αποζημίωσης

● 45. Με το έκτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης που οφείλεται για την αποκατάσταση ζημίας βάσει της ανωτέρω διατάξεως, **πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ταυτόχρονες παραβάσεις εθνικών διατάξεων** περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι οποίες δεν έχουν, ωστόσο, ως αντικείμενο την εξειδίκευση των κανόνων του εν λόγω κανονισμού.

46. Το ερώτημα αυτό υποβάλλεται δεδομένου ότι οι ενάγοντες της κύριας δίκης θεωρούν ότι η παράβαση διατάξεων του ΓΚΠΔ **σε συνδυασμό με την εφαρμοστέα** στους φορολογικούς συμβούλους γερμανική νομοθεσία, η οποία θεσπίστηκε πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού και, ως εκ τούτου, δεν αποσκοπεί στην εξειδίκευση των κανόνων του, **πρέπει να έχει ως συνέπεια αύξηση** της αποζημιώσεως την οποία αξιώνουν βάσει του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ προς αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν.

47. Συναφώς, από την αιτιολογική σκέψη 146, πέμπτη περίοδος, του ΓΚΠΔ προκύπτει, ασφαλώς, ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά παράβαση του κανονισμού αυτού «συμπεριλαμβάνει επίσης τυχόν επεξεργασία που γίνεται κατά παράβαση των κατ' εξουσιοδότηση και εκτελεστικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή του παρόντος κανονισμού και του δικαίου των κρατών μελών που εξειδικεύει τους κανόνες του παρόντος κανονισμού».

48. Εντούτοις, το γεγονός ότι μια τέτοια επεξεργασία δεδομένων πραγματοποιήθηκε επίσης κατά παράβαση των διατάξεων του εθνικού δικαίου σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα οι οποίες, ωστόσο, δεν έχουν ως αντικείμενο την εξειδίκευση των κανόνων του κανονισμού, **δεν συνιστά κρίσιμο παράγοντα για τον υπολογισμό της αποζημιώσεως** που επιδικάζεται βάσει του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ. Πράγματι, η παράβαση τέτοιων εθνικών διατάξεων δεν καλύπτεται από το άρθρο 82, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 146 αυτού.

49. Τούτο ισχύει υπό την επιφύλαξη ότι το εθνικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα, εφόσον το εθνικό δίκαιο το επιτρέπει, να επιδικάσει στο υποκείμενο των δεδομένων μεγαλύτερη αποζημίωση από την πλήρη και ουσιαστική αποζημίωση που προβλέπει το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ στην περίπτωση που, λαμβανομένου υπόψη του ότι η ζημία προκλήθηκε επίσης από την παράβαση διατάξεων του εθνικού δικαίου, όπως αυτές οι οποίες μνημονεύονται στην

προηγούμενη σκέψη, η τελευταία αυτή αποζημίωση δεν κρίνεται επαρκής ή προσήκουσα.

50. Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο έκτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης που οφείλεται για την αποκατάσταση ζημίας βάσει της ανωτέρω διατάξεως, δεν απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη ταυτόχρονες παραβάσεις εθνικών διατάξεων περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα οι οποίες δεν έχουν, ωστόσο, ως αντικείμενο την εξειδίκευση των κανόνων του εν λόγω κανονισμού. [C-590/22 – PS]

Η εφαρμογή των κριτηρίων επιβολής διοικητικών προστίμων στον υπολογισμό της αποζημίωσης

● 55. Με το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης που οφείλεται για την αποκατάσταση ζημίας βάσει της διάταξης αυτής, πρέπει, αφενός, να εφαρμόζονται, τηρουμένων των αναλογιών, τα κριτήρια για τον καθορισμό του ύψους των διοικητικών προστίμων που προβλέπονται στο άρθρο 83 του κανονισμού και, αφετέρου, να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι παραβάσεις του κανονισμού από τις οποίες εθίγη το πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση είναι περισσότερες της μιας για την ίδια πράξη επεξεργασίας.

56. Πρώτον, όσον αφορά την ενδεχόμενη συνεκτίμηση των κριτηρίων του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ κατά τον υπολογισμό του ύψους της οφειλόμενης βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ αποζημίωσης, δεν αμφισβητείται ότι **οι δύο αυτές διατάξεις επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς**. Πράγματι, ενώ το άρθρο 83 του

κανονισμού θέτει τους «[γενικούς] όρους επιβολής διοικητικών προστίμων», το άρθρο 82 διέπει το «[δ]ικαίωμα αποζημίωσης και [την] ευθύνη».²¹

57. Ως εκ τούτου, τα κριτήρια του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ για τον καθορισμό του ύψους των διοικητικών προστίμων, τα οποία μνημονεύονται και στην αιτιολογική σκέψη 148 του κανονισμού αυτού, **δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό του ποσού της αποζημίωσης** βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ.²²

58. Όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, ο ΓΚΠΔ δεν περιέχει διάταξη σχετική με την εκτίμηση της οφειλόμενης αποζημίωσης βάσει του δικαιώματος αποζημίωσης που κατοχυρώνει στο άρθρο 82. Ως εκ τούτου, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν κατά την εκτίμηση αυτή, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, τους εσωτερικούς κανόνες κάθε κράτους μέλους σχετικά με την έκταση της χρηματικής αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης, όπως ορίζονται από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (πρβλ. αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2023, *Krankenversicherung Nordrhein*, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψεις 83 και 101 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 25ης Ιανουαρίου 2024, *MediaMarktSaturn*, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψη 53).²³

59. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ επιτελεί όχι τιμωρητική, αλλά αντισταθμιστική λειτουργία, αντιθέτως προς άλλες διατάξεις του κανονισμού οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης στο κεφάλαιο VIII αυτού, ήτοι στα άρθρα 83 και 84, τα οποία έχουν κατ' ουσίαν τιμωρητικό σκοπό, δεδομένου ότι επιτρέπουν την επιβολή, αντιστοίχως, διοικητικών προστίμων και άλλων κυρώσεων. Η σχέση μεταξύ των κανόνων του άρθρου 82 και των κανόνων των άρθρων 83 και 84 καταδεικνύει ότι οι δύο αυτές κατηγορίες διατάξεων είναι διαφορετικές, αλλά και συμπληρωματικές, όσον αφορά την ενθάρρυνση της τήρησης του ΓΚΠΔ, καθώς το δικαίωμα κάθε προσώπου να ζητήσει την αποκατάσταση μιας ζημίας ενισχύει την αποτελεσματικότητα των κανόνων

²¹ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 38

²² Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 39

²³ Επίσης C-507/23 - *Patērētāju tiesību aizsardzības centrs*, σκ. 32

προστασίας του ΓΚΠΔ και αποθαρρύνει την επανάληψη παράνομων συμπεριφορών (απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2024, MediaMarktSaturn, C-687/21, EU:C:2024:72, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

60. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει συναγάγει από το γεγονός ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ **δεν επιτελεί αποτρεπτική ή και τιμωρητική λειτουργία** ότι η σοβαρότητα της παράβασης του κανονισμού αυτού η οποία προκάλεσε την προβαλλόμενη υλική ή μη υλική ζημία δεν μπορεί να επηρεάσει το ύψος της αποζημίωσης που επιδικάζεται δυνάμει της διάταξης αυτής. Επομένως, το σχετικό ποσό δεν μπορεί να καθοριστεί σε επίπεδο που υπερβαίνει την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψη 86).

61. Λαμβάνοντας υπόψη την αιτιολογική σκέψη 146, έκτη περίοδος, του ΓΚΠΔ, κατά την οποία το νομοθέτημα αυτό αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι τα υποκείμενα των δεδομένων λαμβάνουν «πλήρη και ουσιαστική αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν», το Δικαστήριο επισήμανε ότι, λαμβανομένης υπόψη της αντισταθμιστικής λειτουργίας του δικαιώματος αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82 του κανονισμού, η χρηματική αποζημίωση βάσει του ίδιου άρθρου πρέπει να θεωρείται «πλήρης και ουσιαστική» αν παρέχει τη δυνατότητα πλήρους αποκατάστασης της συγκεκριμένης ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του κανονισμού, χωρίς να απαιτείται, για τους σκοπούς μιας τέτοιας πλήρους αποζημίωσης, να επιβληθεί η επιδίκαση τιμωρητικής αποζημίωσης (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, σκέψη 84 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

62. Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών, ως προς το γράμμα και τον σκοπό, μεταξύ του άρθρου 82, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 146, και του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 148, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα κριτήρια αξιολόγησης που προβλέπονται ειδικώς στο εν λόγω άρθρο 83 μπορούν να εφαρμοστούν, τηρουμένων των αναλογιών, στο πλαίσιο του εν λόγω άρθρου 82, παρά το γεγονός ότι τα ένδικα

βοηθήματα που προβλέπονται στις δύο αυτές διατάξεις λειτουργούν σαφώς συμπληρωματικά, με σκοπό τη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τον κανονισμό.²⁴

[...]

65. Κατά συνέπεια, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης που οφείλεται για την αποκατάσταση ζημίας βάσει της διάταξης αυτής, αφενός, δεν μπορούν να εφαρμόζονται, έστω και τηρουμένων των αναλογιών, τα κριτήρια για τον καθορισμό του ύψους των διοικητικών προστίμων που προβλέπονται στο άρθρο 83 του κανονισμού και, αφετέρου, δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι παραβάσεις του κανονισμού από τις οποίες εθίγη το πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση ήταν περισσότερες της μιας για την ίδια πράξη επεξεργασίας.

[C-741/21 – juris]

● 39. Πρώτον, από το άρθρο 83 του ΓΚΠΔ, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 148 του εν λόγω κανονισμού, προκύπτει ότι, προκειμένου να αποφασιστεί αν πρέπει να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο και να καθοριστεί το ύψος του, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, ως «επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις» κριτήρια σχετικά με τις προθέσεις και τα κίνητρα του υπευθύνου επεξεργασίας. Αντιθέτως, τα κριτήρια αυτά δεν μνημονεύονται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, ούτε εξάλλου στην αιτιολογική του σκέψη 146, η οποία αφορά ειδικώς το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82 του κανονισμού.

40. Η απουσία αναφοράς σε τέτοια κριτήρια δικαιολογείται από το γεγονός ότι το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ επιτελεί αποκλειστικά αντισταθμιστική λειτουργία, καθόσον η αποζημίωση, ιδίως η χρηματική, βάσει του εν λόγω άρθρου 82 πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας, αντιθέτως προς άλλες διατάξεις του κανονισμού αυτού οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης στο κεφάλαιο VIII, ήτοι στα άρθρα 83 και 84, τα οποία έχουν κατ' ουσίαν τιμωρητικό σκοπό,

²⁴ Επίσης C-590/22 – PS, σκ. 43

δεδομένου ότι επιτρέπουν αντιστοίχως την επιβολή διοικητικών προστίμων και άλλων κυρώσεων (πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 38 και 40, και της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψη 22).

41. Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών, ως προς το γράμμα και τον σκοπό, μεταξύ του άρθρου 82, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 146, και του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 148, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα κριτήρια αξιολόγησης που προβλέπονται ειδικώς στο εν λόγω άρθρο 83 μπορούν να εφαρμοστούν, τηρουμένων των αναλογιών, στο πλαίσιο του εν λόγω άρθρου 82 [απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Η διαπίστωση αυτή ισχύει, ειδικότερα, για τον καθορισμό του ποσού που οφείλεται για την αποκατάσταση ζημίας βάσει του εν λόγω άρθρου 82 [πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψεις 39 και 44] καθώς και, γενικότερα, για τον καθορισμό του είδους της αποζημίωσης, ήτοι χρηματικής ή άλλης, και του ύψους αυτής. [[C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs](#)]

Το ύψος της αποζημίωσης καθορίζεται από τη ζημία και όχι από τον αριθμό των παραβάσεων

● 63. Δεύτερον, όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εκτιμούν το ύψος της χρηματικής αποζημίωσης βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ **σε περιπτώσεις πολλαπλών παραβάσεων** του κανονισμού αυτού εις βάρος του ίδιου υποκειμένου των δεδομένων, πρέπει κατ' αρχάς να τονιστεί ότι, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 58 της παρούσας απόφασης, εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να θέσει τα κριτήρια για τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης αυτής, τηρώντας πάντοτε τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας του δικαίου της Ένωσης.

64. Εν συνεχεία, λαμβανομένου υπόψη ότι, όπως υπενθυμίζεται στις σκέψεις 60 και 61 της παρούσας απόφασης, το άρθρο 82 του ΓΚΔΠ επιτελεί αντισταθμιστική και όχι τιμωρητική λειτουργία, **το γεγονός ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας διέπραξε περισσότερες της μιας παραβάσεις** εις βάρος ενός υποκειμένου δεδομένων **δεν μπορεί να αποτελέσει λυσιτελές κριτήριο για την εκτίμηση του ύψους** της επιδικαστέας στο πρόσωπο αυτό αποζημίωσης δυνάμει του άρθρου 82. Πράγματι, **μόνον η ζημία την οποίαν υπέστη το πρόσωπο αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη** για τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής αποζημίωσης.

65. Κατά συνέπεια, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, για τον καθορισμό του ύψους της αποζημίωσης που οφείλεται για την αποκατάσταση ζημίας βάσει της διάταξης αυτής, αφενός, δεν μπορούν να εφαρμόζονται, έστω και τηρουμένων των αναλογιών, τα κριτήρια για τον καθορισμό του ύψους των διοικητικών προστίμων που προβλέπονται στο άρθρο 83 του κανονισμού και, αφετέρου, δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι παραβάσεις του κανονισμού από τις οποίες εθίγη το πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση ήταν περισσότερες της μιας για την ίδια πράξη επεξεργασίας.
[C-741/21 – juris]

Η δυνατότητα επιδίκασης ελάχιστης (συμβολικής) αποζημίωσης

● 40. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση που διαπιστωθεί ζημία, ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί, **εφόσον δεν πρόκειται για σοβαρή ζημία**, να επιδικάσει υπέρ του υποκειμένου των δεδομένων ελάχιστη χρηματική αποζημίωση, η οποία **θα μπορούσε να θεωρηθεί και συμβολική**.

41. Υπενθυμίζεται ότι από πάγια νομολογία προκύπτει ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η απλή παράβαση του κανονισμού αυτού δεν αρκεί για τη θεμελίωση δικαιώματος αποζημίωσης, δεδομένου ότι η

ύπαρξη υλικής ή μη υλικής «ζημίας» την οποία «υπέστη» το πρόσωπο συνιστά μία από τις προϋποθέσεις γένεσης του δικαιώματος αποζημίωσης που προβλέπεται στο εν λόγω άρθρο 82, παράγραφος 1, από κοινού με τη διαπίστωση παράβασης του εν λόγω κανονισμού και την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ ζημίας και παράβασης, προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς [αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 32, και της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 34].²⁵

42. Επομένως, το πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση για μη υλική ζημία βάσει της διάταξης αυτής οφείλει να αποδείξει όχι μόνον την παράβαση των διατάξεων του κανονισμού, αλλά και ότι η παράβαση αυτή του προκάλεσε τέτοια ζημία, η οποία δεν μπορεί, επομένως, να τεκμαίρεται απλώς από την ύπαρξη της παράβασης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post (Μη υλική ζημία λόγω της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 42 και 50, και της 11ης Απριλίου 2024, juris, C-741/21, EU:C:2024:288, σκέψη 35].²⁶

43. Εφόσον ένα πρόσωπο αποδείξει ότι η παράβαση του ΓΚΠΔ προκάλεσε σε αυτόν υλική ή μη υλική ζημία, κατά την έννοια του άρθρου 82 του εν λόγω κανονισμού, από τη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει, κατ' ουσίαν, ότι **τα κριτήρια υπολογισμού της οφειλόμενης αποζημίωσης**, στο πλαίσιο μέσων έννομης προστασίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που τα υποκείμενα δικαίου αντλούν από το συγκεκριμένο άρθρο, **καθορίζονται από την έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους**, υπό την προϋπόθεση ότι η αποζημίωση είναι πλήρης και ουσιαστική.

44. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, εφόσον στοιχειοθετείται παράβαση των διατάξεων του κανονισμού, το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ **δεν απαιτεί**, για τη γένεση δικαιώματος αποζημίωσης, η ζημία την οποία προβάλλει το

²⁵ Επίσης C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, σκ. 24

²⁶ Επίσης C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, σκ. 24

υποκείμενο των δεδομένων **να υπερβαίνει ένα «ελάχιστο κατώτατο όριο»** (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2023, Gemeinde Ummendorf, C-456/22, EU:C:2023:988, σκέψη 18).

45. Ωστόσο, η παραδοχή αυτή **δεν σημαίνει ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν να επιδικάσουν χαμηλό ποσό αποζημίωσης**, εφόσον η αποζημίωση αυτή αποκαθιστά πλήρως τη ζημία, περίσταση της οποίας τη συνδρομή οφείλει να εξακριβώσει το αιτούν δικαστήριο, και εφόσον τηρούνται οι αρχές που υπενθυμίστηκαν στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως.

46. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση που διαπιστωθεί ζημία, ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί, εφόσον δεν πρόκειται για σοβαρή ζημία, να επιδικάσει υπέρ του υποκειμένου των δεδομένων ελάχιστη χρηματική αποζημίωση, **υπό την προϋπόθεση ότι η αποζημίωση αυτή αποκαθιστά πλήρως την προκληθείσα ζημία.**²⁷ [C-182/22 - Scalable Capital]

Η έκφραση συγγνώμης ως προσήκουσα αποκατάσταση μη υλικής ζημίας

● 30. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η έκφραση συγγνώμης μπορεί να αποτελέσει προσήκουσα αποκατάσταση μη υλικής ζημίας βάσει της εν λόγω διάταξης, ιδίως όταν δεν υπάρχει η δυνατότητα επαναφοράς των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση.

31. Κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη εκάστου κράτους μέλους να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δικαίου, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό τον όρο, ωστόσο, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι, στις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης,

²⁷ Επίσης C-507/23 - Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, σκ. 35

λιγότερο ευμενείς από τους διέποντες παρόμοιες καταστάσεις που υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψη 53, και της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψη 32).

32. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι ο ΓΚΠΔ δεν περιέχει διάταξη με αντικείμενο τον καθορισμό των κανόνων σχετικά με την εκτίμηση της αποζημίωσης που οφείλεται βάσει του σχετικού δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 82 του κανονισμού, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν προς τούτο να εφαρμόζουν τους εσωτερικούς κανόνες εκάστου κράτους μέλους σχετικά με την έκταση της χρηματικής αποζημίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 54 και 59, της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψεις 27 και 33, και της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψη 40].

33. Συναφώς, όσον αφορά την τήρηση της αρχής της ισοδυναμίας, το Δικαστήριο δεν διαθέτει κανένα στοιχείο από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι η εν λόγω αρχή μπορεί να έχει συγκεκριμένο αντίκτυπο στο πλαίσιο της υπό κρίση διαφοράς της κύριας δίκης.

34. Όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας, η αποκλειστικώς αντισταθμιστική λειτουργία του δικαιώματος αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ συνεπάγεται ότι τα κριτήρια υπολογισμού της οφειλόμενης αποζημίωσης βάσει του εν λόγω άρθρου πρέπει να καθορίζονται από την έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι η αποζημίωση είναι πλήρης και ουσιαστική, χωρίς να απαιτείται, για τους σκοπούς μιας τέτοιας πλήρους αποζημίωσης, να επιβληθεί η επιδίκαση τιμωρητικής αποζημίωσης [πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, σκέψεις 57 και 58, της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και

C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψεις 23, 24, 35, 36 και 43, και της 20ής Ιουνίου 2024, PS (Εσφαλμένη διεύθυνση), C-590/22, EU:C:2024:536, σκέψη 42].

35. Εξάλλου, το Δικαστήριο έκανε δεκτό ότι, εφόσον δεν πρόκειται για σοβαρή ζημία του υποκειμένου των δεδομένων, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει υπέρ του εν λόγω προσώπου ελάχιστη χρηματική αποζημίωση, υπό την προϋπόθεση ότι το τυχόν χαμηλό ποσό της επιδικαζόμενης αποζημίωσης αποκαθιστά πλήρως την προκληθείσα ζημία, στοιχείο του οποίου η εξακρίβωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο (πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, Scalable Capital, C-182/22 και C-189/22, EU:C:2024:531, σκέψη 46).

36. Ομοίως, το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν αντιτίθεται στο να μπορεί η έκφραση συγγνώμης να αποτελέσει αποκλειστικό ή συμπληρωματικό τρόπο αποκατάστασης μη υλικής ζημίας, όπως προβλέπει εν προκειμένω το άρθρο 14 του νόμου του 2005, υπό την προϋπόθεση ότι ένα τέτοιο είδος αποζημίωσης τηρεί τις εν λόγω αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, ιδίως κατά το ότι πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα πλήρους αποκατάστασης της μη υλικής ζημίας που προκλήθηκε συγκεκριμένα λόγω παραβάσεως του κανονισμού αυτού, στοιχείο του οποίου η εξακρίβωση απόκειται στο επιληφθέν εθνικό δικαστήριο, υπό το πρίσμα των περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως.

37. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η έκφραση συγγνώμης μπορεί να αποτελέσει προσήκουσα αποκατάσταση μη υλικής ζημίας βάσει της εν λόγω διάταξης, ιδίως όταν δεν υπάρχει η δυνατότητα επαναφοράς των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση, υπό την προϋπόθεση ότι η μορφή αυτή αποζημίωσης μπορεί να αποκαταστήσει πλήρως τη ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων. [[C-507/23](#) - [Patērētāju tiesību aizsardzības centrs](#)]